...НУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 77 (11980)
1969 оной апрелиин 1, вторник

Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ МИНИСТЕРСТВЭДЭ

Һунадаг утаһануудаар, мүн тэдээнтэй холбоотой элдэб түхэлэй химическэ утаһаар нэхэгдэһэн оймһоной розничнэ сэн дунда зэргээр 20 процентээр; коттонно машинаар бүтээгдэһэн капрон оймһонуудай — 10 процентээр; үнгэтэ телевидениин телевизорнүүдэй розничнэ сэн 26,4 процентээр 1969 оной апрелиин 1-һээ хямдаруулагдаа.

...ССР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

...Уссури мүрэн дээрэ Даманска арал шадар хилэ ...тулалдаае хитад тала үүдхэһэн байна. Иимэ ...һэн арсалдаа тулалдаа шуһа адхаралга үүдхэ... ...сагаархиные сагааруулан зүбтүүлхээр шалтаг ...ые шалахагүй. Иимэ үйлэ хэрэгүүд хадаа Со... ...болон Хитадай Арадай Республикын хоорондо ...баань, хёмороо ехээр үүдхэхые хүсэгшэдэй ...а байна. Элэ үйлэ хэрэгүүд совет ба хитад ара... ...ашa туһада тон харша.

I.

...харуулшалта эсэргүүгээр Уссури мүрэн дээрэ ...уулай ямар оршон байдалда хэгдэһэниинь мэ... ...эртээнһээ зорюута түсэблэгдэһэн яболга бай...

...артын 2-ой үглөөгүүр Даманска арал шадар 30 ...эй алба хэгшэтэй совет хилые дабахыень ...обёорон хараһан байна. Офицер түрүүтэй совет ...ай бүлэг урда тээнь хэдэг шэнгеэр буруушаал... ...эй совет газар дээрэһээ гаража ошохо ту... ...тулада хилэ дабагшадай урдаһаань шэглэн ...эй алба хэгшэд совет хилын харуулшадые ...тэр дүтэлжэ ерэһэнэйнь һүүлээр, ямаршье ...га хэнгүйгөөр, тэдэниие сэхэ буудажа ороо. ...ала Даманска арал дээрэ ерэжэ далда бүглүү ...һуухан хитад солдадууд томо буунуудаар, ми... ...оматическа буу зэбсэгээр хитадай эрьеһээ совет ...ан совет хилын харуулшадай нүгөөдэ бүлэгые ...жа ороһон байгаа. Совет хилын харуулшадай ...ын харуулай хүршэ заставын дэмжэлтэтэйгээр ...хилэ дабагшадые совет газар дээрэһээ намнажа ... Энэ харата муухай дайралгоһоо уламжалан али ...уд алуулһан, шархатаһан байна бшуу.

...авительствын уридшалан һануулга хэһэн, иимэ ...эһээ бэеэ барихые уряалһан байгаашье һаань, ...-да Советскэ Союзай газар руу зэбсэгээр добто... ...ралгэнүүд хитад талаһаа энэ райондо хэгдээ. ...армиин подразделенинүүд томо буунууд ба ми... ...ануудаар дэмжэгдэн, Даманска арал хамгаал... ...хилын харуулай сэрэгүүдые добтолоо. Добтол... ...сохилто үгтэжэ, хилые дабагшад совет газар ...н намнагдаа. Хитад талаһаа хэгдэһэн энэ ха... ...уламжалан, дахяад шэнэ хохидол болоһон байна.

...засагаархид зэбсэгтэ тулалдаанай түлөө харюу... ...зайсуулхые мэдүүлгэнүүд соогоо һэлэнэ. Хита... ...совет хилын харуулшад гүрэнэй хилые дабаа ...эр, энэ арал Советскэ Союзда хамаатай бэшэ гэ... ...тэдэнэр хэлэнэ. Эртээнһээ бэлэдхэгдэһэн түсэ... ...алба хэгшэдэй ябуулга хэһые хитад тала арса... ...ые, худал хуурмаг баталамжануудые хэрэглэн, ...зэбсэг хэрэглэһые «абтаха балтай болоһон хэм... ...ууулхые эрмэлзэнэ.

...арал тухай асуудал үнинһөө хойшо гарадаг газар ...ай нэмэтэл хубиинь болоно, энэ асуудал саашa... ...ёнотой. гүрэнэй хилые хубилгаха ябадалтай ...зэбэртэйгээр хитад талын мэдүүлгэнүүд соо ха... ...хэдээ хитад правительство Хитад ба СССР хоёрой ...оворнуудые хэрэгсээхые хүсэнэгүй, совет-хитад ...оорондохи харилсаануудай олон жэлэй дүршэлые ...ые газар нютагай талаар өөрынгөө хэдэг эрилтэ... ...ууулхые оролдоно.

...Союз, совет арал тушаа КНР-эй правительствын ...итикын һүүлэй жэлнүүдтэ ехээр хубилһанһаа ...эл бүхы ябуулганууд хэгдэнэ.

...түүхэтэ ёһоор үни хада нэгэн ниитэ байдалтай ...Хитадай хүршэ гүрэнүүдэй хилэнүүдые хитад ...анын зүб гэжэ тоолодоггүй байһаниинь мэдээжэ. ...агууд тушаа эрилтэнүүд яажа табигданаб гэхэ... ...элэ газар нютагууд тушаа феодалнуудай, богдо ...хаашуудай хоорондо арсалдаан гарадаг байһан гү, ...эгшэд, үгышье һаа аралжаа наймаашад тиишэ ...гэһэн шалтаг баригдана.

...газар эзэмдэхые хүсэгшэдэй эртэ урдын феодальна ...уримыень «зүбтэйдэ», нүгөөлүүлыень «тааруугүй ...соносходог байһан жэшээнүүд түүхэдэ тон олон ...арадуудые дарлагшадта иимээр хандалга ле... ...ада харша байна.

II.

...зүгтэ совет-хитад хилэ мүнөө байһан хэбээрээ ...тээ тогтоод, Советскэ Союзай ба Хитадай газа... ...хада хүбшэнүүд, уһа мүрэнүүд дээгүүр гарадаг. ...ическэ талаараа Айгунска (1858 он), Тяньцзинь... ...Пекинскэ (1860 он) договорнуудаар батадхагдаһан ...ондо хоёр тала Уссурийска хизаарые хубаарил... ...эгдэнхэй картада гараа табижа ба гүрэнэйн... ...ые даражa тэрэниие батадхаһан байгаа. Даманскэ ...хилэ Уссури мүрэнэй хитад талын эрьеэр сэхэ ...Дурсагдаһан документнүүдэй эхэ бэшэгүүд совет... ...ые гүрэнүүдтэ бии юм.

...нүүд, тэрэшэлэн протоколнууд, картанууд ба ...бэшэгүүд соо газарай асуудалнуудаар найруулан ...дүримүүд мүнөөшье хүрэтэр бүрин хүсэнлөө ...Эдэ дүримүүдые али али талын наринаар, ...ургэлгэ болгодог байха хараа бодолые Советскэ ...баримтална. Хэрбээ КНР-эй правительствын түс ...лэ иимэ хараа бодолтой байгаа һаань, совет-хи... ...үсэрэлдөө, тулалдаанай гараха үндэһэ баримта

Россида Агууехэ Октябриин социалис революциин илаһанай һүүлээр Соведүүдэй Республика хадаа Хитадтай баталагдаһан тэгшэ бэшэ ба нюуса договорнуудһаа, Хитадта хаанта Россиин нүлөөлдэг газарнуудһаа, түсгаар эрхэ ба консульско түсгаар эрхэ түлөөлэлгэһөө арсаһан тухайгаа тангариглан мэдүүлһэн байгаа. «Боксерско» восстани гэлэгэй дарагдаһанай һүүлээр Хитадта империалис гүрэнүүдэй баадхаһан контрибуциин ородой хубиие Хитадта гэгээрэлэй хэрэглэмжэдэ зорюулан, Соведүүдэй Республика дамжуулан үгөө, Хитадтахи урдын ород концессинүүдые усадхаа, КВЖД-е зүбшуулан эзэлэн абтаһан зуруул газарые Хитадта бусааха үгөө. Дурсагдаһан договорнуудые болюулалга Советскэ Союзай ба Хитадай хоорондохи асуудалнуудые гуримшуулхын тулада юрэнхы гол ёһонууд тухай 1924 оной майн 31-нэй хэлсээгээр юридическэ талаараа батадхагдаһан байна. Энэ хэлсээн гүрэнэй хилые тодорхойлһон ород-хитад договорнуудые тэгшэ бэшэ гү, али нюуса договорнуудай тоодо оруулаагүй байха юм. Тиин хилэ тухай договорнуудые болюулха гү, али хубилгаха тухай хэлсэглээгүй байна бшуу.

Советскэ правительство бүхы тэгшэ бэшэ договорнуудые һайн дураараа болюулаа, Хитадта хаанта правительствын хэдэг бүхы таарамжагүй эрилтэнүүдһээ, мүн өрхэһөөнь арсаа гэжэ агууехэ хитад революционер-демократ Сунь Ят-сен нэгэтэ бэшэ онсолон тэмдэглэдэг һэн. Өөрынгөө политическэ захяа соо Сунь Ят-сен 1925 оной мартын 12-то совет ба хитад арадуудта хандахадаа, СССР ба сүлөөтэ Хитад хүсэн түгэс холбоо байгуулха, дэлхэйн дарлагданги арадуудые сүлөөлхын түлөө агууехэ тэмсэлдэ тэдэнэр гар гараа барилсан ябажа, илалта туйлаха гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлһэн юм.

Октябриин революциин һүүлээр Совет гүрэн тэгшэ эрхэтэ, хитад арадай бүрин эрхые хүндэлэлгэдэ үндэһэлэн, Хитадтай харилсаагаа байгуулдаг байгаа гэжэ КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй, хожомынь КНР-эй правительствын нэгэтэ бэшэ онсолон тэмдэглэдэг байһые һануулхада үлүү болохогүй байна. «Советскэ Союз тэгшэ бэшэ эрхэтэйгээр баталагдаһан договорнуудһаа түрүүлжэ арсаа, тэгшэ эрхэдэ үндэһэлдэг шэнэ договорнуудые Хитадтай баталаа» гээд Мао Цзэ-дун 1945 ондо КПК-гай VII съезд дээрэ тэмдэглээ һэн. Мүн лэ энээн тухай Мао Цзэ-дун Москвада 1949 оной декабриин 16-да хэлэһэн байна.

Тиимэһээ совет-хитад харилсаанай талаар ямаршьеё тэгшэ бэшэ эрхэдэ үндэһэлдэг договор тухай асуудалаар хитад номнолшодой мүнөө хашараатайгаар шашалдалга эхинһээ абаад алагтаа хүрэтэрөө худал хуурмаг байна бшуу. Манай орондо, совет арадта дурагүй харшаар хандаха һанал хитад арадай дунда түрүүлхэ гэһэн гансахан лэ зорилгоор Пекинһээ иимэ удхатай номнолнууд хэгдэдэг гээшэ.

Залуу Советскэ Республикаһаа Приморие, Хабаровска хизаарые, Зүүн Сибириие булимтаран абахые 1918—1922 онуудта һэдэһэн хариин интервентнүүдһээ советскэ Алас-Дурна зүгые сүлөөлхын түлөө Коммунис партиин, В. И. Ленинэй өөрынь хүтэлбэреэр совет арадай хэһэн баатарлиг тэмсэл тухай хэлэнгүй гараа һаа, түүхэтэ ушар байдал үшөө хүсэдөөр харуулагдахагүй байна. Совет хүнүүд угаа ехэ хүсэлэл оролдолго гаргажа, хохидолдо орожо, Алас-Дурна зүгэйнгөө газар нютагуудые хамгаалһан байгаа.

Алас-Дурна зүгтэ совет газар нютагуудай хэр батаар хамгаалагдадаг байһые мэдэжэ абаха һэдэлгэнүүдые япон милитаристнууд, хойшонхи жэлнүүдтэнь тэдэнэй туһамаршад нэгэтэ бэшэ хэдэг һэн. Тэдэнэр Манжуурые эзэмдэһэнэйнгээ һүүлээр, Советскэ Союзда хамаатай Амар ба Уссури мүрэн дээрэхи аралнуудые эзэлэн абаха оролдолгонуудые гаргаа. Эдэ аралнууд дээрэ заримдаа шангахан зэбсэгтэ тулалдаанууд болоожо, япон эзэрхэг түримхэйшүүл тон шанга сохилтонуудые абадаг байгаа. Харин япон империалистнууд эдэ аралнууд тушаа бэшэ, харин Советскэ Союзай ба тэрээнтэй холбоотой Монгол Арадай Республикын нангин ба ойроо хүртэшэгүй газар тухай бүри горитой эрилтэ хэдэг байһан юм. Энэ үйлэ хэрэг юугээр дүүрээб гэхэдэ, түрүүн Хасан шадар, хожомынь Халхын-Голдо эзэрхэг түримхэйшүүл һамна зада сохюулаад, сухарюулагдаһан байна.

Милитарис Японие 1945 ондо Совет Армиин бута сохиһоной һүүлээр, Уссури ба Амар мүрэнүүд дээрэ олон жэлэй туршa соо анха түрүүлжэ намдуу түбшэн оршон байдал тогтоогдоо һэн.

Хитадай революциин илалта, Хитадай Арадай Республикые тогтоолго хүршэ һайн харилсаа хүгжөөхэ, совет-хитад хилэнүүд дээрэ амгалан тайбан байдал батаар хангаха бүхы эрхэ байдал бии болгоо бэлэй. Хани барисаан, холбоон ба харилсан туһалалсалга тухай СССР КНР хоёрой хоорондо 1950 ондо баталагдаһан договорой ёһоор «гүрэнүүдэй бүрин эрхые ба газар уһанайнь бүрин бүтэн байлгые хүндэлэлсэхэ» гол ёһонуудта тааруугаар хоёр тала өөһэдынгөө харилсаа байгуулдаг болоһон байна. Хитадай талын гүйлтаар Советскэ Союз 50-аад онуудай эхеэр хилые тэмдэглэһэн топографическа картануудай хүсэд комплектнүүдые КНР-тэ дамжуулан үгөө һэн. Тиихэдэ Хитадай засагаархид картa дээрэ тэмдэглэгдэһэн хилэ тушаа ямар нэгэн ажаглалта хэдэггүй, харин энэ хилэ бодото хэрэг дээрэ сахигдадаг байгаа.

Хоёр оронoй арадай ажахын хэрэглэмжэнүүд хараада абтажа, хилэ дээгүүр гарадаг Амар, Уссури, Аргунь, Сунгача мүрэнүүд ба Ханка нуур соогуур тамарха гурим тухай, эдэ уһан замуудта суднануудай ябахаар оршон байдал хангаха тухай совет-хитад хэлсээндэ 1951 ондо гар табигдаа һэн. Хоёр оронoй хоорондохи хилэнүүдые тогтооһон дээрэ дурсагдаһан договорто хүсэдөөр үндэһэлэн, ажахын асуудалаар энэ тодорхой хэлсээн баталагдаһан байна. Харилсаа холбоо байгуулха зорилготой энэ хэлсээндэ үндэһэлэн, дурсагдаһан уһан замуудаар суднанууд һаадгүйгөөр ябадаг болоһон байха юм.

Хилын хоёр талаар ажаһуудаг хүн зон хоорондоо хани харилсаа байгуулаад, худалдаа наймаа, культурна ба бусад холбоо барисаа хүгжөөдэг һэн. Совет ба хитад хилын харуулшад гараһан асуудалнуудые таатай һайнаар шиидхэдэг, түбэй органуудай хамааралсахаар тиимэ ямаршье ойлгоосоогүй ябадал гарадаггүй байһан юм.

Уссури ба Амар мүрэнүүд дээрэхи зарим совет аралнуудые ажахын ба үйлэдбэриин зорилгоор (үбһэ, түлеэ бэлдэхэ гэхэ зэргын) хэрэглэхэ, мүрэнэй совет талын хубида хитад загаһашадта загаһа бариха арга олгохо тухай хитад засагаархид һонирходог байгаа. Тэдэнэр зохихо зүбшөөл абахын тулада Советскэ түсхайта засагаархидта хандадаг һэн. Эдэ гүйлтануудынь совет талые зүгһөө бүтэхэ рүүнь хаража үзэгдөөд, хангагдадаг байгаа. Совет аралнуудые ба мүрэнүүдэй совет талын хубиие хэрэглэхэ зүбшөөл абадаг гуримые хитад засагаархид олон жэлэй турша соо сахидаг байгаа. Энэ хадаа дурсагдаһан аралнуудай, тэрэ тоодо Даманска аралай Советскэ Союзда хамаатай байһаниинь хитад талада ойлгосотой байһыень гэршэлжэ үгэнэ.

III.

Ленинэй захяа заабаринуудые үнэн сэхээр бэелүүлдэг Советскэ правительство совет-хитад хани барисаа болон харилсаа холбоо бэхижүүлхын тулада өөртэнь хамаатай али бүхы юумэ хэдэг байгаа.

Өөрынгөө национальна болон социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэхэдэнь хитад арадта Советскэ Союзай үргэн ехэ, али бүхы туһаламжа үзүүлжэ байһан тэдэ жэлнүүдтэ энэ хани барисаанай үндэһэ һууринь табигдаһан юм. 1923—1927 онуудта Хитадай революционно хүсэнүүдтэ Соведүүдэй Республикын туһалһан туһаламжа, 1937—1945 онуудта Японой империализмын эзэрхэг түримхэй добтолгонуудта харюугай сохилто үгэхэдэнь Хитадта Советскэ Союзай үзүүлһэн политическэ, экономическа болон сэрэгэй дэмжэлгэ хадаа совет-хитад харилсаануудай түүхэдэ, манай хоёр оронoй ажалшадай аха дүү ёһоной харилсаа холбооной түүхэдэ толотомо хуудаһанууд болоожо оронхой. Имагтал Совет Арми япон милитаристнуудай шэлэгдэмэл квантунска бүлэглэлые хяа һамна сохёо, тиигэжэ Хитадые японтоной эзэмдэлгэһээ сүлөөлхэ хэрэгтэ элитэ ехэ хубитаяа оруулһан байха юм.

Хитадай Арадай Республикын тогтохо ябадалда хүргэһэн арадай революциин илаха хэрэгтэ Хитадай арад зондо, хитад коммунистнуудта Советскэ Союзай хүргэһэн үргэн ехэ, элдэб янзын туһаламжа хадаа пролетарска интернационализмын бодото гэршэ болоожо үгөө һэн. 1949 оной декабрьда Мао Цзэ-дун иигэжэ мэдүүлээ һэн: «30 жэлэй турша соо шахуу совет арад, Советскэ правительство хитад арадай сүлөөрхэ хэрэгтэ нэгэнтэ бэшэ туһаламжа үзүүлээ бэлэй. Совет арадай, Советскэ правительствын зүгһөө хүшэр хүндэ туршалтынгаа үдэрнүүдтэ хитад арадай хүлеэн хүртэһэн аха дүүгэй энэ хани барисаан хэзээдэшье мартагдахагүй».

Советскэ Союз—тэрэнэй зээлеэр үгэһэн мүнгэ зөөри, шэб шэнэ промышленна түхеэрэлгэнүүдые үгэһэн ушар, Хитадай правительствын гүйлтаар туйлай ехэ научна болон техническэ дүй дүршэлые бусаалтагүйгөөр дамжуулан үгэһэн баримта — мүнөө үеын индустриин үндэһэ һуури байгуулхадань, социализмын экономическа үндэһэ һуури табихадань Хитадта туһалаа гэжэ ямаршье нэмэлтэ һүхирэлтэгүйгөөр хэлэхэдэ болоно. Хитадта промышленностиин тон шэнэ хэдэ хэдэн һалбаринуудые —авиационно, автомобильна, радиотехническэ болон бусад олон һалбаринуудые байгуулхадань хитад хүдэлмэришэд, инженернүүдтэй гар гараа барилсан, хэдэн мянгаад совет мэргэжэлтэд Хитадта ажаллаһан байгаа. Советскэ Союзай һургуулинуудта, совет заводуудта болон лабораторинуудта хэдэн мянгаад хитад эрхэтэд мэргэжэлтэй болоһон юм. Хитадта үзүүлэгдэһэн совет туһаламжа «өөрынгөө дэлисэ хэмжүүрэйнгээ талаар түүхэдэ тиимэ үльгэр жэшээ үзөөгүй юм. Манай орон дотор хурдан түргэнөөр дэбжэлтэ туйлаха эгээн шухала баримтануудай нэгэниинь совет туһаламжа мүн болоно гэжэ хитад арад ходоложо тоолодог юм» гэжэ КПК-гай ЦК-гай орган «Жэньминь жибао» газетэ 1959 оной февраль һарада, манай орон тухай үнэнтэ юумэ үшөө бэшэдэг байхадаа тэмдэглэһэн байна.

Тэрэ үедэ мүн лэ совет-хитад худалдаа наймаан эгээн үргэн ехэ дэлисэтэйгээр хүгжэжэ байгаа. 1959 оной гараха багта тэрэнэй жэлэйнь эрьесэ хоёр миллиард шахуу түхэриг болоһон юм. Энэ хадаа адли тэгшэ эрхэтэй, бэе бэедээ ашатай туһатай харилсан ажаллалга байгаа бшуу. Хитад талын баримталдаг хараа шугамаа буруутуулаагүй һаань, манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаан, экономическа болон научно-техническэ харилсан ажаллалга саашаладаашье амжалтатайгаар хүгжөөгдэхэ һэн бэлэй. Энээндэ һэжэглэлтэ байхагүй. Энэ баримта мүнөөшье үнэн зүб.

Уласхоорондын оршондо Советскэ Союз ба Хитад империализмда эсэргүүсэн, уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө хамтааран тэмсэдэг байгаа. КНР-эй аюулгүй байдалда аюулай тохёолдохо үедэ хани барисаан, бата нэгэдэл болон бэе бэедээ туһалалсаха тухай Договорой ёһоор абаһан уялгануудтаа үнэн сэхэ Советскэ Союз Арадай Хитадые эрхэ бэшэ дэмжэн тэмсэдэг, тэрээнтэй хамта империалис этгээдүүдэй эзэрхэг түримхэй һанаашалгануудые буруу һургадаг байгаа.

IV.

Социалис интернационализмын ёһо гуримуудые элирхэйлэн харуулжа байһан һайн хүршэ ёһоной энэ харилсан ажаллалга 60-аад онуудай эхеэр Хитадай правительствын дотоодыншье, мүн гадаадыншье политикын хубилһанай эсэстэ мухардан муудаа һэн. Тиихэл үедэ хилэ дээрэхи байдал орёо бусайданги болоожо эхилһэн юм. Түрүүшээр энэ хадаа хилэ дээрэ тогтоогдоһон гуримые эбдэһэн жэжэхэн, балай ехэ бэшэ эбдэлгэ байгаа. Тиихэдээшье энэ гуримые гражданска улад зон ехэнхидээл эбдэдэг байгаа гэхэ гү, али сэрэгэй формо үмдөөгүй хүнүүд эбдэдэг байгаа. Зарим участогуудта Советскэ Союзай гүрэнэй хилые Хитадай сэрэгэй алба хэгшэд нюуса далдагүйгөөр сэхэ эбдэхэ гэжэ һэдэдэг байгаа. Энээнтэй нэгэн доро СССР-тэй нэгэ хилэтэй районуудта аэродромууд, харгы замууд, казарманууд, сэрэгэй складууд баригдажа эхилһэн юм.

Хитадай хуулита пропаганда хадаа «Хитадай император» гэжэ соносхогдоһон Чингис хаанай Азиин болон Европын арадуудта эсэргүүгээр хэһэн булимтархы походуудые, манжуурай богдо хаан Капсиин, мүн эзэмдэлтын политика ябуулдаг байһан хитадай императорнууд болон феодалнуудай булимтархы походуудые нюуса далдагүйгөөр һайшаан магтажа эхилээ бэлэй. Иимэ удхатайгаар һургуулиин учебнигүүд болон КНР-эй бусад ном хэблэл заһагдаһан, Хитадай газар гэжэ Советскэ Союзай үргэн ехэ газар дайдые харуулһан картанууд тунхаглагдадаг байгаа. Хитадай «эгээл хүсэн түгэлдэр байһан үеые» харуулһан зарим картанууд дээрэ мүнөө Азиин бүхы шахуу арадуудай, тэрэнһээ байтагай Европын олохон арадуудай ажаһуужа байһан газар дайда Хитадай мэдэлдэ ородог юм гэжэ хилэнь татагданхай.

Советскэ правительство энэшье үедэ хилын арсалдаануудые һужэрөөхэгүйн, тэрэнэй хурса шанга байдалые болюулхын тулада шухала удха шанартай үсөөн бэшэ алхамуудые хэһэн байгаа. Энэ зорилгоор 1963 оной майн 17-до Советскэ правительство хадаа манай гүрэнүүдэй хоорондо хоёр талын һаналаа мэдэлсэлгын уулзалга хэе гэжэ КНР-эй правительствада дурадхаа һэн. Һаналаа мэдэлсэлгын энэ уулзалга 1964 оной февральда Пекиндэ эхилһэн юм. Советскэ делегациие СССР-эй бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ министрэй орлогшо зиндаатай П. И. Зырянов, хитадайхиие—гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Цзэн Юн-цюань толгойлһон байгаа.

Совет талын оруулһан дурадхалнуудые баталан абаад байбал, бэе бэеэ зүбшөөлсэлгын аргаар тон богонихон болзор соо совет-хитад гүрэнэй хилын гарадаг шугамые зарим участогуудтань лаблаха арга боломжо олдохо байгаа һэн. Һаналаа мэдэлсэхэ уулзалгын амжалтатайгаар үнгэрөөд байбалнь, манай арадуудай болон гүрэнүүдэй хоорондохи хани барисаата харилсаануудые бэелүүлхэ хэрэгтэ шухала хубита болохо байгаа гэһэн һанамжые советскэ делегаци хүтэлбэри болгоһон юм.

Гэбэшье хэлсээ хэжэ, нэгэн һаналда ерэхэ ябадал хитад талынхидай хүсэлдэ үгы һэн гээд 1964 оной һаналаа мэдэлсэлгын уулзалгануудай үедэ хитад түлөөлэгшэдэй гаргаһан аяг аашa гэршэлжэ үгөө бэлэй. КНР-эй делегаци түүхээр тогтоһон договорнуудаар баталагдаһан гүрэнэй хилые буруушааха һэдэлгэ гаргаа юм. «Газарай асуудалнуудые» зорюута бии болгохо ушарые хитад тала һаналаа мэдэлсэлгын уулзалгануудай зорилго болгожо хараһан байгаа. Энээнь манай арадуудай, оронуудай хоорондохи харилсаануудые саашадаа олон жэлэй туршада орёо болгохо бэлэй.

Пекиндэхи һаналаа мэдэлсэлгын уулзалганууд дүүргэгдөөгүй һэн. 1964 оной октябриин 15 Москвада тэдэниие үргэлжэлүүлхэ гээд юрэнхыдөө хэлсэгдэһэн байгаа. Теэд тэрэ үедэ, мүн тэрэнэй хойшонхи жэлнүүдтэшье совет талын нэгэнтэ бэшэ һануулаашье һаань, КНР-эй правительство һаналаа мэдэлсэлгын тиимэ уулзалгануудые хэжэ түгэсхэхэһөө зайлажа байгаа.

Гэхэтэй хамта хэлсээгээ баталжа, хойшодоо буруу, ойлгоггүй юумэнүүдые усадхахань тиимэшье хүндэ хүшэр ажал бэшэ һэн. Тиихын тула гансахан лэ юумэн хэрэгтэй һэн—хитад талаһаа һайн хүсэл эрмэлзэлгэ, жэшээлхэдэ, Непалай түб хото Катмандуда 1960 оной апрелиин 28-да болоһон пресс-конференци дээрэ премьер Чжоу Энь-лайн мэдүүлгын ёһоор, хитад түлөөлэгшэдэй ажаллахань лэ хэрэгтэй байгаа. «СССР-эй, КНР-эй хоорондохи хилэ дээрэ тогтоогдоогүй участогууд» бии гү гэһэн нэгэ корреспондентын асуудалда Чжоу Энь-лай иигэжэ онсолон тэмдэглээ һэн гэбэл: «Карта дээрэ багахан алгасанууд бии. Амгалан ёһоор шиидхэхэдэ тоншье хүнгэн.» Тиигээшье һаа, энэ мэдүүлгэ бодото ябуулгаар дэмжэгдээгүй юм. Хитад талаһаа хилэ эбдэхэ ябадал үргэлжэлүүлэгдэхэһээ гадна, хилэ эбдэхэ тиимэ ябадалнуудай тоо олон болоожо байгаа.

V.

Тиимэ дээрэһээ Даманска олтирог шадар, Уссури мүрэн дээрэ хитадай засагаархидай хэһэн зэбсэгтэ һүйдхэлтэ аашa—энэ хадаа гэнтын болоһон үйлэ ушарнууд бэшэ. Эдэ ябуулганууд, мүн совет-хитад хилэ дээрэ юрэнхыдэнь түгшүүрилтэ байдал тохёолдуулга социализмын болон эб найрамдалай хэрэгтэ, империализмда эсэргүү тэмсэлэй ниитэ фронтдо, совет болон хитад арадуудай хани барисаанда горитой хохидол ушаруулна.

Бата бэхи эб найрамдал, аюулгүй байдал хангаха, хитад арадтай хани барисаатай, хани харилсаатай байха эрмэлзэлгые хэлёэршэгүй хүтэлбэри болгодог Советскэ правительство болбол совет-хитад хилэ дээрэхи байдалые гуримшуулха талаар бодото хэлсээнүүдые хойшолуулангүйгөөр абаха шухала гэжэ тоолоно. Оршон байдалые муудхааха хилэ дээрэхи аашa ябуулгануудһаа бэеэ барихые, хэрбээ гараа гээшэ һаань, арсалдаануудые амгалан оршон байдалда хэлсээ хөөрэлдөөнүүдэй аргаар шиидхэдэг байхыень КНР-эй правительствые тэрэ уряална.

Совет болон хитад түсхайта түлөөлэгшэдэй 1964 ондо Пекиндэ эхилһэн һаналаа мэдэлсэлгын уулзалгануудаа ойрын сагта дахинаа эхилхые Советскэ правительство тэрэшэлэн зүбшөөхэ байна.

Һүүлэй һүүлдэ совет, хитад арадуудай үндэһэн шухала эрилтэнүүд совет-хитад харилсаануудта ушарһан бэрхэшээлнүүдые усадхаха, дабаха арга олгохо юм гээд Советскэ правительство батаар этигэнэ.

Совет газарта хэнэйшье, ямаршье аргаар гараа хүргэхэ ябадалые эрид шууд буруушаана гээд СССР-эй правительство мэдүүлдэг һэн, мүнөөшье дахинаа мэдүүлхэ шухала гэжэ тоолоно. Тиин Советскэ Союзтай, совет арадтай буу зэбсэгэй аргаар хөөрэлдэхэ гэһэн һэдэлгэ хатуу харюу абаха юм.

Совет арад Советскэ Союзай Коммунис партиин, СССР-эй правительствын гадаадын ленинскэ политикые, манай социалис Эхэ оронoй нангин хилын ойроо хүртэшэгүй ба аюулгүй байдхыень хангаха талаар хэмжээ ябуулгануудые нэгэн һаналаар дэмжэнэ.

1969 оной мартын 29.

...рай аймагай Суулгын ...рунай ферм ябала ехэ ...болонхой. Фермын ...рһэн жэл соо гүрэндэ ...ндэгэ худалдаха түсэб... ...тэрэнээ 438,7 мянгада ... Тиихэдэ абаһан үн... ...үнэ сэн нилээд ...а юм. Шэнэ жэлдэ ...тиие урагшатай һай... ...а байнхай. Мүнөө гү... ...ган үндэгэ тушаагаад ...дээрэ: шубуунай фер... ...эрилэгшэ Дашини...

...ДОДОНОВОЙ фото.

ЛЕНИНСКЭ ВАХТЫНХИД ЭЛИДХЭНЭ

ИТАНЦЫН ЛЕСПРОМХОЗОЙ *модошод хэлэһэн үгэдөө хүрэмөөр ажаллана. В. И. Ленинэй 100 жэлэй ой хүрэтэр 30 мянган кубометр модо даабариһаа гадуур бэлдэхэ гэһэн уялгаяа тэдэнэр үлүүлэн дүүргээ. Тэдэнэр табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэл хоёр һарын туршада даабариһаа гадуур 40 мянган кубометр модо бэлдээ.*

БАЙГАЛАЙ МОДОНОЙ БААЗЫН *коллектив абаһан уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Түс коллектив табин жэлэй эхинһээ хойшо 40 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал, 100 мянган шпала даабариһаа гадуур үгэһэн байна.*

НАРАНАЙ МОДО БЭЛЭДХЭЛЭЙ ПУНКТЫН *коллектив гансахан Хандагайн леспромхоздо шалгарна бэшэ. Коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй түс коллектив республикынгаа модошодой дунда үнинһөө хойшо суурхаһаар. Түрүү пунктын модошод хүндэтэ нэрэ зэргэеэ хаяулха гэжэ ходо оролдодог. даабаряа үлүүлэн дүүргэдэг. Тэдэнэр модо бэлдэхэ, шэрэхэ гурбан жэлэй даабариие хоёр жэл 9 һарын туршада дүүргээд, табан жэлэйнгээ түсэбые 1970 оной апрелиин 22 болотор дүүргэхэ уялга абинхай.*

Модошодой ажалай эмхидхэл һайн. Журам эбдэһэн ушар эндэ үзэгдэхэеэ болиһоор үнинэй. Пунктын олонхи хүдэлмэришэд даабаряа саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ. 170 хүдэлмэришэдэй 11-ниинь модо бэлдэхэлэй болон модо урадхуулгын хүндэтэ мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, 38-ниинь «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ шалгарагша» гэһэн тэмдэгтэй.

ШУЛУУТАЙН ЛЕСПРОМХОЗОЙ *модошод бүхэсоюзна мүрысөөндэ шалгаржа, СССР-эй эй модоной болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан түгэ, 1-дэхи мүнгэн шанда хоёр дахин хүртэһэн байна. Түс леспромхозой коллектив абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ, даабариһаа гадуур ехэ модо бэлдэхээр.*

Ажалай ленинскэ вахтада жагсаһан бага комплекснуудай бригаданuудай дундаһаа Хандагатайн леспромхозой Социалис Ажалай Герой А. П. Кудряшовой, Баргажанай леспромхозой И. Н. Скосырскиин, Итанцын леспромхозой П. Н. Вшивковэй, Хандагайн леспромхозой П. С. Семеновой, Шулуутайн леспромхозой Т. Е. Ман...ковай, Ардасаанай леспромхозой Г. З. Коршановой даадаг бр...нууд түрүүлжэ ябана. Эдэ бригаданууд абаһан уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэжэ байһан тухайгаа элидхээд, 1970 оной апрелиин түсэбөөр ажаллажа эхилээ.

Н. ТЮРНЕВ.

БҮГЭДЭ АРАДАЙ, НИИТЭ ПАРТИЙНА ХЭРЭ[Г]

Орооһо таряа, газар тарялангай, мал ажалай бусад продуктнуудые бүри ехээр абадаг болохын тул[а] партийна организацинуудай, совет болон ажахын органуудай, колхоз, совхозуудай бэелүүлхэ зорилгону[уд]

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. МОДОГОЕВОЙ элидхэлһээ

Газар тарялангай болон мал ажалай продуктнуудые 1969 ондо эрид ехээр дээшэлүүлхын тула хойшолуулашагүйгөөр бэелүүлэгдэхэ тодорхой хэмжээнүүдые зүбшэн хэлсэхээр областной партийна эдэбхитэдэй энэ суглаан зарлагдаа гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Эдэ хэмжээнүүдые партийна эдэбхитэдэй суглаан тодорхойлжо, тэрэнние бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы областной партийна организацийн, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй анхарал хандуулха шухала болоно.

ОРООҺО ТАРЯА ЕХЭЭР АБАХА ХЭМЖЭЭНҮҮД

— Орооһо таряа саашадаа ехээр абадаг болохо гээшэ эгээн шухала зорилго мүн,— гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. — Орооһо таряан гээшэмнай эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэһээ гадна, малай тэжээлдэ ороно. Хилээмэн — баруун гарай эдеэн гэжэ арад зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай колхоз, совхозууд орооһо таряа хараата ехээр абадаг болоо гэжэ мэдээжэ. Хэрбээ 1963—1965 онуудта дунда зэргээр жэлдээ 446 мянган тонно орооһо таряан хураагдадаг байбал, 1966—1968 онуудта жэлдээ 535 мянган тоннодо хүргэһэн байнабди.

Зүгөөр орооһо таряа абаха талаар түйлагдаһан хэмжээн манай эрилтэнүүдые хангажа шаданагүй. Республикымнай арад зон олон бололожо, хилээмэ ехээр хэрэглэнэ, мүн ургажа байгаа адууһа малда хэрэглэгдэхэ таряан ехэ болоно.

Орооһо таряа бүри энэ жэлдэ ехээр абаха арга боломжонууд маанадта бии гээшэ гү? Бии, бүри ехэ бии.

Нэн түрүүн тарялангай ургаса дээшэлүүлхэ ехэ аргатайбди. Бүхы республика доторо, мүн аймаг бүридэ абажа харахада, орооһо тарянай ургаса үшөөл тон бага байһаар.

Зүгөөр аймаг бүхэндэ түрүү ажахынууд бии. Тэдэнэр бусад ажахынуудтай нэгэ адли эрхэ байдалтай байбашье, жэлһээ жэл бүри баян ургаса абадаг байха юм. Эдэнэр хайшан гээд иимэ амжалта түйланаб гэхэдэ, түрүүндэ газараа һайнаар элдүүрилнэ, үтэгжүүлнэ, һайн шанартай үрэһэ хэрэглэнэ, ургасаяа саг болзортонь, гээлтэгүйгөөр хураажа абана ха юм. Хэрбээ республикамнай дунда зэргээр гектарай 10—10,5 центнер орооһо таряа хураадаг байбал, түрүү ажахынууд гектарай 15—17 центнер ургаса абана бшуу.

Ушар имэһээ бидэнэр бүхы республикаараа энэ жэлдэ орооһо тарянай ургасые нёдондонойхиһоо гектарай адагынь 2,5—3 центнерээр дээшэлүүлхэ зорилго урдаа табиха болонобди.

Орооһо тарянай ургаса эды шэнээнээр дээшэлүүлхэ арга боломжонууд бии. Энээниие амжалтатайгаар шиидхэхын тула нэн түрүүн агротехникын эрилтэнүүдые хазагайруулдаг баримтануудтай эбсэхэ ябадалые эрид усадхаха шухала.

Олохон ажахынуудта жэлһээ жэл бүри агротехникын эгээл юрын эрилтэнүүд дүүргэгдэдэггүй байха юм. Энээнэй уршагһаа нилээд ехэ ургаса алдагдана гээшэ.

Жэшээнь, үрэһэ хүрэнгэ абажа үзэе. «Муу үрэһэнһөө һайн үрэ бү хүлеэ» гэжэ арадай сэсэн үгэ хүн бүхэн мэдэдэг. Тиигэбэшье, Баргажанай, Хэжэнгын, Загарайн, Сэлэнгын болон бусад зарим аймагуудай хэдэ хэдэн ажахынууд тарилгынгаа хахадһаа ехэнхиие тарилгын шанарта хүргэдөөгүй үрэһөөр эзэлдэг байха юм. Тиин нэгэдэхи, хоёрдохи классай шанартай үрэһэн тарилгын миил 8—18 процентынь болодог.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Хурамхаанай совхоздо таригдаһан үрэһэнэй 49 процентынь шанар муутай байшоо. Энэл ушарһаа тэндэ ургаса бага абтаһан байна.

Орооһо тарянай ургаса дээшэлүүлхын тула үрэһэнэй таряае томо жэжээрынь илгаха гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ эрдэм наука, түрүү дүй дүршэл гэршэлһэн байна. Үрэһэ нигэжэ илгахань бэлэн, бригада, ажахы бүхэн тэрэниие хэжэ шадаха. Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд үрэһэндөө эгээн һайн таряагаа хаалаг байбашье, тэрэнээ заабол тарилгын урда тээ сортировкоор илгажа, эгээн шэлэмэл томо орооһонуудаа таридаг гуримтай. Тиин Хориин, Хэжэнгын, Баргажанай болон бусад зарим аймагуудай ажахынууд энээндэ хайша хэрэгээр хандадаг байна. Томо жэжээрээ илгагдаагүй үрэһөөр тарилга хэхэдэ ямар муутайб? Бутархай, хоршогоф, ургаха хүсэ багатай орооһон таригдахадаа миин хосордог гээшэ. Хэрбээ тэдэниие илгажа абаа һаа, эдеэ хоолдо, малай тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ болоно ха юм.

Саашань үтэгжүүлгэ абажа үзэе. Һүүлэй жэлнүүдтэ томошье, багашье ажахын хүтэлбэрилэгшэд, аймагуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд бүгэдөөрөө минеральна үтэгжүүлгэ үгэгты гэжэ эрилтэ табидаг болоо. Минеральна үтэгжүүлгын хэрэгтэй, ашаг үрэ ехэтэй, саашадаа бүри ехээр тэрэниие хэрэглэхэ шухала байһаниинь элитэ. Зүгөөр орон доторнай минеральна үтэгжүүлгэ үшөөл бага гаргагдана. Тиимэһээ тэрэниие эгээн ехэ ашаг үрэ үгэхэ районуудта үгэнэ бшуу.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй дутамаг бэйһые хараада абажа, бидэнэр нютагайнгаа үтэгжүүлгэнүүдые, илангаяа органическа үтэгжүүлгэнүүдые хүсэдөөр, зээн ёһоор хэрэглэхэ уялгатайбди. Теэд олохон ажахынуудта фермын захаар обоо хүбөө наг шэбхэ хэбтэдэг, тэрэниие саг соонь тарялан, сабшалан дээрэ гаргадаггүй байна.

Хэдэ хэдэн аймагуудта адууһа малай олошоржо байгаашье һаань, жэлһээ жэл бүри тарялан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ бага гаргагдадаг боложо байнхай. Жэшээнь, Бэшүүрэй аймагай колхоз, совхозууд 1965 ондо тарялан, сабшалан дээрээ 96 мянган тонно наг шэбхэ гаргаһан байбал, нёдондо оройдоо 66 мянган тонно зөөһэн байха юм.

Манай ажахынуудта бии байгаа торф мэтэ үнэтэ үтэгжүүлгэ тон бага хэрэглэгдэнэ. Энэ үтэгжүүлгэ тарялан, сабшаланда хэрэглэхэ тушаа хүдэлмэри нэгэ сагта ябуулагдадаг болоһон аад, һүүлэй үедэ баһал унтарнюо.

Хүрьһэ һайнаар элдүүрилхэ, тэндэ буртаг ногоо үгы хэхэ, ургасын хойноһоо нарин һайнаар харууһалха, мүн ургамалай элдэб дайсадтай, үбшэнтэй тэмсэхэ гээшэ агротехникын эгээн лэ юрын эрилтэ мүн. Эдэ хүдэлмэриие хэхэ техникэ, самолет хүрэтэрөө бии. Буртаг үбһэ үгы хэхэ элдэб зүйлэй гербицид яһала хүрэхөөр абтана. Тиигэбэшье, эдэ агротехникын юрын эрилтэнүүдые дүүргэдэггүй ажахынууд республика доторнай үшөөл олон.

Эдэ бүхы дутагдалнууд тарялангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэмнай угаа ехэ һаад тойбо татана.

Хэрбээ манай партийна эдэбхитэд, партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд агротехникын эдэ гол эрилтэнүүдэй хэр наринаар бэелүүлэгдэжэ байһые ажахы бүхэндэ, бригада бүридэ нарин нягтаар хинан шалгажа байгаа һаа, ашаг үрэнь тэрэ дороо харагдаха, бүри энэ жэлдэ бидэнэр орооһо тарянай болон бусад ургамалнуудай ургаса нилээд дээшэлүүлжэ шадаха байһандаа этигэжэ боломоор.

Ургаса дээшэлүүлхын хойноһоо оролдохо гээшэ орооһо таряа болон бусад ургамалнуудые саашадаа бүри ехээр абадаг болохо хэрэгэй эгээн гол асуудалынь болоно. Зүгөөр эдэ бүгэдын хажуугаар тарилгын талмай ургэдхэхэ, илангаяа орооһо таряа ехээр таридаг болохо арга боломжонуудаа тоонгүй байжа болохогүй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын хэдэ хэдэн колхоз, совхозууд орооһо тарилгые хорооно, зелёнко ехээр таридаг болохо гэһэн буруу һанал бодолдо эзэлэгдэдэг болонхой. Ажахы бүхэн орооһо тарилгаяа ехээршье бэшэ, зуугаад гектараар хорооно, теэд бүхы республика дотор абажа тоолоходо, тэрэнь алар 30 мянга гаран гектар болошохо юм. Имагтал эды шэнээнээр һүүлэй жэлнүүдтэ орооһо тарилга бага боложо, зелёнкын тарилга эды шэнээнээр ургэдхэгдэһэн байна.

Энэ ябадалай тад буруу байһаниинь хүнүүдтэ ойлгуулха гэжэ оролдоһонойшье хэрэггүй гэжэ һанагдана. Зелёнко тариха хэрэгтэй. Зүгөөр тэрэниие орооһо тарянай тарилга хороожо ургэдхэхэнь буруу.

Бүхы аймагуудта боложо үнгэрһэн партийна эдэбхитэдэй суглаануудай дээрэ орооһо тарилга ургэдхэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа. Бүхыдөө энэ жэл 22 мянга гаран гектарта орооһо таряа ехэ таригдахаар хараалагдаа. Тиин зарим аймагууд энэ талаар бүхы арга боломжонуудаа хараадаа абажа шадаагүй, доогуурдуулһан байха юм. Жэшээнь, Баргажанай аймагай ажахынууд орооһото ургамалнуудай тарилгые 2500 гектараар, харин тиихэдэнь бэшүүрэйхид оройдоо 870 гектараар ургэдхэхэ гэжэ шиидэһэн байна. Энэнь тон алдуутай гэжэ һанагдана. Жэшээнь Бэшүүрэй аймагай ажахынууд 1966 онһоо хойшо ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр орооһото ургамалнуудай тарилгые 1,5 мянган гектараар хорооһон байна. Мүн эдэ жэлнүүдтэ 2 мянган гектарта сахарай свёкло таридаг байһанаа болёо. Зүгөөр эдэ жэлнүүдтэ зелёнко 3 мянган гектарта ехэ таряа. Бэшүүрэй нухэдүүд энээн тушаа һайса бодомжолхо, алдуугаа заһаха ушартай гэжэ һанагдана.

Уһалагдадаг болон намагһаа хатаагдаһан газар дээрэ орооһото ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ илангаяа ехэ анхарал табиха хэрэгтэй. Республикымнай колхоз, совхозуудта уһалагдамаар тарялан тиимэшье ехэ бэшэ—бүхыдөө 37 мянган гектар болоно. Зүгөөр энэ баялигнай хүсэдөөр ашаглагданагүй. Уһалагдадаг газарта ямаршье жэлдэ гоггууритай баян ургаса абажа болохо байна ха юм. Ушар иимэһээ уһанай газарта орооһото ургамалнуудые тарихада ашаг үрэ ехэтэй байһаниинь бүгэдэндэ элитэ. Тиигэбэшье тэрэ 37 мянган гектар уһанай газарай оройдоол 8,5 мянган гектартань орооһото ургамалнууд таригдана бшуу.

Саашадаа партийна организацинууд, советскэ болон хүдөө ажахын органууд уһалагдадаг тарялангай участок бүхэниие ооһэдынгөө нарин хиналтада абажа, тэрэниие зэээн ёһоор ашаглаха уялгатай гэжэ һанагдана.

Ерэхэ хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэриие агротехническэ эрхим болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай, —гээд элидхэлшэ саашань үргэлжэлүүлбэ.

Шалгалта хээд үзэхэдэ, Сэлэнгын, Хяагтын, Түнхэнэй, Баргажанай, Хэжэнгын болон бусад зарим аймагуудай олохон колхоз, совхозууд хабарайнгаа тарилтада хангалтагүйгөөр бэлдэһэн байна. Илангаяа үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри аали ноблшоор ябуулагдана. Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ техникэ хүсэд заһабарилагдаагүй байһаар.

Олон газарта, илангаяа Яруунын, Баргажанай, Сэлэнгын, Хяагтын, Хэжэнгын болон Хориин аймагуудта механизаторнууд олоор дуталдажа байһаниинь гэмшэлтэй.

Һүүлэй үедэ партийна организацинууд механизаторнуудта анхарал бага табидаг болоо гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Харин мүнөө үедэ механизаторнуудынай хүдөө ажахын үйлэдбэриин эгээн гол, шиидхэхы хүсэн байна ха юм. Тиимэшье һаань, партийна организацинууд механизаторнуудые хаа-ла сутлуулжа хөөрэлдэдэг, тэдэнэй дунда политическэ хүдэлмэри һула, механизаторнуудай культурно-ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангаха хэрэгтэ анхарал бага табигдана. Эдэ бүгэдэһөө боложо, механизаторнууд хүдэлмэриһөө хулжана ха юм. Мүнөө үедэ, хабарай тарилгын эхилхэеэ байһан сагта колхоз, совхозуудтамнай гансахан 800 гаран трактористнууд дуталдана.

Ажахы бүридэ трактор бүхэниие хоёр халаанда хүдэлгэхөөр хараалжа, бүхы тракторна бригадануудые механизаторнуудаар хүсэд хангаха тушаа хойшолуулашагүй хэмжээ абаха шухала. Ажахын бусад һалбаринуудта хүдэлхэеэ ошоһон механизаторнуудые гэдэргэнь, тракторна бригадануудтань бусааха, мүн промышленна предприятинуудта, бусад эмхи зургаануудта хүдэлжэ байһан механизаторнуудые тракторта һуулгаха саг ерээ. Гэхэтэй хамта залуушуулые, тэрэ тоодо басагадые трактор жолоодожо һургаха талаар хэмжээ абаха шухала. Партийна организацинууд механизаторнуудай дунда политическэ хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулха, тэдэнэрэй эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандаха уялгатай. Колхоз болон совхозуудай үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ механизаторнууд эгээн ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой гэжэ тэдэнэр ойлгохо ушартай.

Хабарай тарилгада ябаһан бүхы хүнүүдтэ зохид һайн гэр байра түхеэрхэ, тэдэндэ зохидоор амарха арга олгохо гээшэ партийна организацинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй нангин уялга мүн. Тиимэһээ полевой стануудые һайнаар заһабарилха, миил арай шамай тэрэниие сагаадаад орхихо бэшэ, харин хүнүүдэй зохидоор амархаар сэбэрхэн, зохид болгохо эрилтэ табигдана. Хабарай тарилгын үедэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхын, социалис мүрысөө ашаг үрэтэйгөөр эмхидхэхын тула партийна хүсэнүүдээ яажа зүбөөр хубаарилан табиха байһанаа урид шалан хараалха ушартай.

Эдэ бүхы эрилтэнүүдые дүүргэжэ шадаал һаа, хабарай тарилгые эмхитэйгээр, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ арга олгдохо байна бшуу.

БҮДҮҮН БОЛОН ШЭМЭТЭ ТЭЖЭЭЛ ЕХЭЭР БЭЛЭДХЭДЭГ БОЛОХО ХЭМЖЭЭНҮҮД

— Манай республика адууһа малаар олон, тиимэһээ малда тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ хододоо эгээн шухала, эгээн хүндэ хүшэр хэрэг байһаниинь элитэ,— гээд элидхэлшэ суглаанда хабаадагшадай анхарал татаба. — Малые бүдүүн тэжээлээр хангаха асуудал мүнөөшье хүсэд шиидхэгдээгүй байһаар.

Адууһа малаа бүдүүн тэжээлээр хангахын тула зелёнко ехээр тариха һэдэлгэ гаргаад, тэрэнһээ биратай ашаг үрэ гарахагүйдэнь областной партийна организаци гол анхаралаа нуга сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хэрэгтэ хандуулһаниинь тон зүб байшоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ болоһон партиин обкомой II пленум сабшалан, бэлшээриин ургаса дээшэлүүлхэ холын хараата хэмжээнүүдые тодорхойлһон байгаа. Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлжэ заһалһан түрүүшын жэлдэ сабшалан дээрэ ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тэндэ 700 мянга шахуу тонно наг шэбхэ гаргагдажа, 23 мянга гаран гектар минеральна үтэгжүүлгээр шанаржуулагдаһан байна. Бүхыдөө шэбхээр 11 мянган гектар үтэгжүүлэгдэһэн, 111 мянга гаран гектар сабшалан хабартаа уһалагдаа.

Эдэ бүгэдэ өөрынгөө ашаг үрэ харуулаа. Бүхы сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр гектарай 9,8 центнер ургаса абтаа гэхэ гү, али 302 мянган тонно үбһэн бэлэдхэгдэһэн байха юм. Бүхыдөө дунда зэргээр имэ ургаса, мүн эды шэнээн ехэ үбһэ урда жэлнүүдтэ, эгээн ехэ ургасатай жэлнүүдтэшье абтаагүй.

Үнгэрһэн жэлэй дүй дүршэл юу харуулааб гэхэдэ, хэрбээ сабшалан, бэлшээри һайжаруулха, нэн түрүүн тэрэниие уһалха, үтэгжүүлхэ гэжэ үсэд нэтэрүүгээр оролдобол, ургасыень эрид дээшэлүүлжэ, адууһа малаа бүдүүн тэжээлээр хүсэд хангажа болохо гэжэ харуулаа. Олохон колхоз, совхозууд сабшалангай ургаса дээшэлүүлхын тула хүрьһыень элдүүрилхэ, хаягдашаһан, ногоо ургахала болиһон сабшалангые дисктэй лущильнигаар элдүүрилжэ, ногооной үрэһэ тарибал, ургасыень эрид дээшэлүүлжэ болохо гэжэ бодото ажал дээрээ ойлгожо абаа. Үнгэрэгшэ жэлэй дүршэл үшөө юу гэршэлээб гэхэдэ, сабшалан дээрэ ёһотой һайнаар ажал ябуулхын тула саг үргэлжэ хүдэлхэ оньһожоруулагдамал бригада болон звенонуудые эмхидхэхэ шухала гэжэ мэдэгдээ.

Партиин обкомой тэрэ II пленумэй хараалһан хэмжээнүүдэй ёһоор байгша ондо сабшалан дээрэ нёдондонойхиһоо бүри ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ушартай. 20 мянган гектар сабшалан үндэһөөрөө һайжаруулагдаха, 2700 гектар уһалха уһалууриин системэнүүдые шэнэдхэн заһабарилха хараатай. Мүн түсэбэй ёһоор 16 мянган гектар шэбхээр үтэгжүүлэгдэхэ, 3 мянган гектар дээрэ һайжаруулагдаһан бэлшээри эмхидхэгдэхэ, нуга сабшалан дээрэ адагынь 700 мянган тонно наг шэбхэ, 10 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаха зэргэтэй.

Сабшалан дээрэ эдэ бүхы хүдэлмэриие тон эмхитэйгээр ябуулха зорилгоор партиин областной комитет республика доторoo дайшалхы хоёр һара соносхоһон байна.

Ойрын үдэрнүүдтэ сабшалан дээрэ хэгдэхэ эгээн шухала хүдэлмэри юуб гэхэдэ, тэндээ һайрам тоггоохо, газараа уһалха хэрэг болоно. Ажахы бүхэндэ газар уһалха дүршэл ехэтэй хүнүүд олон. Хэрбээ тэдэндэ туһалха хүнүүдые, механизмуудые үгөөд байбал, нуга сабшалангаа үргэлжэдэнь һайнаар уһалуулха арга бии.

Газараа һайрамаар уһалхын хажуугаар, ажахынуудта бии байгаа бүхы бүлүүр станцинуудые дүүрэн хүсөөрнь хэрэглэхэ шухала.

Хэрбээ сабшалан дээрэхи хүдэлмэрээ бүхыдэнь саг соонь, эмхитэйгээр ябуулжа шадаа һаа, ямаршье ган гасуур жэлдэ баян ургаса абажа болохо. Тиигэжэ үбһэ ногооной, орооһо тарянай баян ургаса абажа шадабал, мяха, һү, нооһо ехээр үйлэдбэрилхэ, малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ байһамнай дамжаггүй.

Адууһа малаа шэмэтэ тэжээлээр хангаха тушаа хэлэхэ зуураа, кукуруза болон силосэй бусад ургамалнуудай хажуугаар тэжээлэй брюквэ —куузику ехээр тариха шухала гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Республикымнай олон нютагуудта нёдондо энэ ургамалай баян ургаса абаһан колхоз, совхозууд захаһаа. Энэ талаар Шэргинскэ совхоз, Мухар-Шэбэрэй болон Хяагтын аймагуудай колхоз, совхозууд амжалтатай. Куузику ургамалай баян ургаса абахын тула тэрэниие рассадаарижа ургуулха хэрэгтэй гэжэ түрүүшүүлэй дүршэл элишэлнэ. Мүнөө үедэ энэ үнэтэ ургамалай үрэһэн республика дотор хүсэд хүрэхөөр асарагданхай. Тиимэһээ энэ ашаг үрэ ехэтэй ургамалые ажахы бүхэн ехээр таридаг болоһой гэжэ дурадхахада алдуу болохогүй.

МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ЕХЭЭР АБАДАГ БОЛОХО ХЭМЖЭЭНҮҮД

Мал ажалаа хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ асуудал мүнөө үедэ партийна организацинуудай, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай гол анхаралда байха зэргэтэй.

Үнгэрһэн 1968 ондо бүхы республикаараа мал ажалай бүхы зүйлэй продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбэй үлүүлэн дүүргэгдээшье һаа, зарим аймагууд гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые, илангаяа мяха, нооһо худалдаха уялгануудаа дүүргэжэ шадаагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Илангаяа Зэдын, Хэжэнгын, Бэшүүрэй, Баргажанай, Ахын аймагуудай колхоз болон совхозууд мал ажалай продуктнуудые абаха түсэбөө холо дүүргэнгүй үлэшоо.

Колхоз, совхозуудай, партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд үнгэрһэн жэлэйнгээ алдуу эндүүе заһажа, мал ажалай продуктнуудые эрид ехээр абажа гүрэндөө худалдаха, малай тоо толгой олошоруулха даабаряа амжалтатайгаар бэелүүлхэ бүхы хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Республикымнай колхоз болон совхозууд энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо нилээд ехэ мяха, һү, нооһо болон мал ажалай бусад продуктнуудые гүрэндөө худалдаха уялга абанхай. Абаһан эдэ уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхын тула ажахы бүхэндэ, ферма бүридэ үсэд шангаар ажаллаха, хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэй болоно.

Нэн түрүүн малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр дүүргэжэ, адууһа малай, илангаяа түл түрэсын тамир муудуулангүйгөөр, үхэл гарзада оруулангүйгөөр ондо оруулха эрилтэ табигдана.

Мүнөө дээрээ малай үбэлжэлгэ нёдондонойхиһоо зарим тэды һайнаар үнгэржэ байна. Тиигэбэшье, һанаагаа амарха ямаршье баримта байхагүй. Юуб гэхэдэ, малаймнай үбэлжэлгэ үшөө дүүрээдүй, хэрбээ мал ажалдаа анхаралаа һуладуулбал, уршаг ехэтэй байхань мэдээжэ.

Илангаяа тамираа муудаһан малтай гүүртэ, отарануудта горитой анхарал хандуулагдаха болоно. Эдэ гүүртэ, отарануудые тэжээлээр хүсэд хангажа, малай эдеэлүүлгэ, харууһалгын хойноһоо зоотехник, ветмэргэжэлтэд саг үргэлжэ хиналта табиха зэргэтэй.

Олохон ажахынуудта малаа саашадань үдхөөхэ хэрэгтэ угаа һанаа амараар, хайша хэрэгээр хандадаг баримтанууд үзэгдэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэн аймагуудта үнеэдые, эмэ хашарагуудые ороондо оруулха хэрэгтэ анхарал хүсэд табигдаагүй байшоо. Энээнэй уршагһаа боложо республикамнай энэ жэлэй үнгэрһэн хоёр һарада нёдондонойхиһоо 4 мянган тугал үсөөн абаад байна. Нилээд олон үнеэд һубайршоо. Тиигэбэшье, олохон колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд урдынхидаал адли эхэ малые саг соонь ороондо оруулха хэрэгтэ анхарал бага табина.

Республикын Хүдөө ажахын министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Захааминай аймагай колхоз, совхозуудта нилээд олон үнеэд саг соогоо ороондо оруулагдаагүй байһаар. Хоёр жэл үлүүтэй болоһон 2685 эмэ хашарагуудай оройдоол 277-ниинь январь, февраль һарануудта ороондо оруулагдаһан тоотой.

Мүн имэрхүү байдал Баргажанай аймагай ажахынуудта үзэгдэнэ. Баргажанай совхоздо хоёр жэлһээ дээшэ болоһон 487 эмэ хашарагуудай орой нэгэниинь үнгэрһэн эдэ хоёр һарада үрэжүүлэгдээ. Үнеэдые, эмэ хашарагуудые ороондо оруулха хүдэлмэри Яруунын, Зэдын, Хэжэнгын, Ахын, Хориин аймагуудта илангаяа муугаар эмхидхэгдэнхэй.

Эдэ дутагдалнуудые усадхаха тушаа эгээн яаралтай шанга хэмжээ мүнөө үедэ абаагүй һаа, саашадаа мал ажалда айхабтар ехэ хохидол ушаруулха байһаниинь элитэ. Тиимэһээ партийна органууд, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд эхэ малые ороондо оруулха асуудалые өөһэдынгөө эгээн шанга хиналтада абаха уялгатай.

Мяха абаха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэхын тула түл түрэсэ һайнаар томо болгохын хажуугаар малаа һайса бэлшээн, шахан таргалуулха шухала.

Бүрүү, хашарагуудые түргэн зуура шахан таргалуулха тушаа олохон колхозууд баян дүршэлтэй болонхой. Тиигэбэшье, энэ һайн дүршэл бүгэдын шадабари боложо бираагүй байһаар.

Олохон ажахынуудта, илангаяа Хэжэнгын, Сэлэнгын, Хяагтын болон бусад аймагуудта залуу мал харууһалдаг малшадта малай шэгнүүр хэр зэргээр нэмээхэ гэһэн тодорхой даабари хүргэгдөөгүй байһаар. Зарим ажахынуудта малай шэгнүүрэй нэмэсые харангүйгөөр, түл түрэсынгөө хэр түлжэжэ байһые һара бүри шэгнэжэ мэдэнгүйгөөр малшадта миил хэды толгой харууһалһанаарнь түлбэри үгэдэг муутай. Энэ дутагдалые заабол усадхаха эрилтэ ажахынуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдтэ табиха хэрэгтэй.

Байгша ондо мяха ехээр абажа, гүрэндөө худалдаха түсэбөө бэелүүлхын тула доторойнгоо арга боломжонуудые хүсэдөөр хэрэглэхэ байна. Илангаяа арга боломжотой бүхы ажахынуудта гахай үсхэбэрилгые алдажа болохогүй. Имэ арга боломжонууд илангаяа Кабанскын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Прибайкалиин, Зэдын аймагуудта бии.

Поршоонхо олоор абажа, тэдэниие шахан таргалуулхын тула бүхы эхэ гахайнуудаа саг соонь ороондо оруулха хэрэгтэй. Шахамалнуудаа заабол 90—100 килограммтай болгожо, бэлэдхэлэй пунктда тушааха байна.

Мяха абалтаяа ехэдхэхэ зорилгонуудые шиидхэхэдээ адуу үсхэбэрилхэ хэрэгые мартажа болохогүй. Адуу мори олоор үдхэжэ шадабал, жэлдээ 10 мянга гаран унага абажа, адагынь 30 мянган центнер үнэ сэн багатай мориной мяха үйлэдбэрилхэ аргатайбди. Тиихын тула бүхы гүүнүүдээ суглуулжа адуунда табяад, апрель, май һарануудта тэдэнээ ороондо оруулаад, гүүн бүриһөө унага абажа түлжүүлхэ гээшэ эгээн шухала. Республикын Министрнүүдэй Совет, Хүдөө ажахын министерство Яруунын аймагта адуу мори үсхэбэрилхэ тусхай совхоз эмхидхэхэ асуудалые шэнжэлжэ үзэхэ ёһотой. Энэ ажахы мориной мяха үйлэдбэрилхынгөө хажуугаар, республикынгаа колхоз, совхозуудые ажал хэхэ моридоор хангажа байха гэжэ һанагдана.

— Һүүлэй үедэ партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органууд һү абаха асуудалда анхаралаа һуладхаад байна,— гэжэ элидхэлшэ саашань хэлэбэ. — Баргажанай, Хэжэнгын, Хориин, Түнхэнэй, Сэлэнгын, Зэдын болон Ахын аймагуудта энэ жэлэй январь, февраль һарануудта нёдондоной энэ үеынхиһөө һүн нилээд бага һаалгаа. Хориин, Кабанскын, Прибайкалиин, Баунтын аймагуудай ажахынууд энэ үедэ үнеэн бүриһөө һү абалтаяа доошонь оруулаа.

Энэ жэлдэ нёдондонойхидо орхидоо адууһа малнай тэжээлээр дээрэ хангагданхай. Тиигээшье һаа, һүн ехээр абталаг болоотүй, харин доошоо орошоо. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хэрэгтэ анхарал багаар табиһал байна бшуу.

Тиимэһээ һүнэй хэр зэргэ абтажа байһыень ажахы бүхэндэ, һаалиин гүүртэ бүридэ наринаар шэнжэлэн хаража, малай эдеэлүүлгые, үнеэ һаалгые һайжаруулха хэмжээ абаха саг ерээ. Һаалиин фермын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, ехэ һү һаахын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ гээшэ эгээн шухала.

Энэ жэлнай хонин ажалаа хурданаар хүгжөөхэ, хониной мяха, нооһо ехээр үйлэдбэрилхэ жэл болохо ёһотой. Түсэбөөр хараалагдаһанай зэргээр хонин ажала[а]...
үбэлэйнгөө түл һайн...
гээд, хабарай түл [...]
бэлдэхэ байна.

Олонхи ажахынууд[...]
энэ жэлдэ 100 хон[...]
90 хүрыга абаха [...]
бии. Тиигэжэ КПСС[...]
пленумэй тогтоолой [...]
гоо тоо толгойе ол[...]
доно. Эдэ арга бол[...]
дөөр хэрэглэхэ гээш[...]
зуудай хүтэлбэрилэ[...]
дын хэрэг мүн.

Элидхэлэйнгээ т[...]
Модогоев партийна [...]
дай эмхидхэлэй болон [...]
ческэ хүдэлмэридэ, [...]
даа бэелүүлхэ асууд[...]
һон байна.

Колхоз, совхозу[...]
нууд өөһэдынгөө па[...]
нууд дээрэ, мүн айма[...]
эдэбхитэдэй суглаану[...]
ондо газар тарялан[...]
ажалай продуктнууди[...]
далдаха түсэбүүд[...]
үлүүлэн дүүргэхэ та[...]
дые хараалаа. Зорил[...]
раалһан эдэ хэмжээ[...]
хын тула эмхидхэлэ[...]
дабаритайгаар ябуул[...]
лэдбэриин гол газар[...]
на хүсэнүүдээ зүбөөр [...]
биха, даалгадаһан [...]
лөө хүтэлбэрилхы [...]
тэ ехээр табиха, [...]
дай дунда политичес[...]
үргэнөөр ябуулха гэ[...]
эгээн шухала хэрэг.

Нютагай Советүү[...]
үедэ арад зоной дунд[...]
политическэ болон [...]
хүдэлмэриин дүй [...]
шадань хэрэглэхэ [...]
райкомуудай, [...]
совхозуудай партий[...]
нуудай эгээн шухал[...]
Бүхы политическэ, [...]
соролой хүдэлмэри, [...]
нуудай, политинф[...]
лекторнуудай, элидх[...]
ябуулга хараалагдаһ[...]
нүүдые хэрэг дээрэн [...]
зар тарялангай бол[...]
продуктнуудые үйлэд[...]
дэ худалдаха энэ жэ[...]
ганuудые дүүргэхэ, [...]
хэ хэрэгтэ колхозни[...]
зуудай хүдэлмэрилэг[...]
гээр хабаадуулха асу[...]
зорюулагдаха ушартай.

Хүдөө ажахын [...]
зорилгонуудые шии[...]
промышленна предп[...]
хоз болон совхозууд[...]
гэхэ, илангаяа малай [...]
турно-ажаһуудалай [...]
бүтээхэ, мал ажалай [...]
риие оньһожоруулха [...]
үүргэтэй.

Хүдөө нютагуудые [...]
гээшэ гүрэн түрын [...]
удха шанартай хэрэг[...]
һээ промышленна пре[...]
барилгын, транспорт[...]
нуудай партийна, ком[...]
союзуудай организаци[...]
хүтэлбэрилэгшэд [...]
риин болон культур[...]
барилганuудые бүх[...]
дүүргээд үнгэрхэ бэш[...]
абаһан колхоз бол[...]
хабарай тарилгые, [...]
хуряалгын хүдэлмэри[...]
үнгэргэхэ, хүдөө нют[...]
сон түхэлтэй болгохо [...]
һалха болоно.

— Хүдөө ажахын [...]
рилгонуудые амжалт[...]
хэхэ. В. И. Ленинэй [...]
жэлэй ойн алдарта [...]
түрэтэйгөөр уттаха [...]
ной партийна эдэбхи[...]
областной партийна [...]
хы хүсэеэ элсүүлхэ [...]
байһанаа мэдүүлые[...]
— гэжэ элидхэлшэ [...]
хэлдэ мэдүүлээ.

ТАДЖИКАП ССР. Вахшска голдо хабар ерээ. Ажахынуудай полинууд дээгүү[р] машинанууд гүйлдэхэ харагдадаг болобо. Курган-Тюбинскэ районой Куйбыш[...] [нэрэм]жэтэ совхоз-техникумэй тарашад люцерно-обёосой холисые тарижа эхилээ. Эр[...] хабарай тарилга түлэг дундаа. ТАСС

БҮГЭДЭ АРАДАЙ, НИИТЭ ПАРТИЙНА ХЭРЭГ

А. У. Модогоевой элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ

Тэрэшэлэн байгша ондо аммиагтай уhан ехэ хэрэглэгдэхэ. Хэрбээ нёдондо энэ үтэгжүүлгэ хартаабха тариха газарта оруулагдаhан байбал, энэ жэлдэ шэниисын полило шэнгээгдэхэ. Мүн хуурай минеральна үтэгжүүлгэ ороохо тариха газарта урдынхиhаа ехэ тараагдахаар хараалагданхай. Нимэ хэмжээнүүдые бэелүүлhэнэй ашаар хүдөө ажахын продукнуудые хараада ехэ абажа, гүрэнэй урдахи уялгануудаа болзорhоо урид бэелүүлхэ аргатай байха тухайгаа нүхэр Кушнарев элишэлээ.

Мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохо тухайгаа хөөрэхэ зуураа, үгэ хэлэгшэ иигэжэ мэдүүлээ. Үнгэрhэн 2,5 hарын туршада совхоэой коллектив гүрэндэ мяха тушааха хахад жэлэй түсэб, hү худалдаха кварталай даабари дүүргэжэ шадаа. Мүн тугал, хурьгад нёдондонойхиhоо hайнаар, гарза хоролто багатайгаар абтана.

Тиигэбэшье ажалдамнай бэрхэшээлнүүд олон ушарна гэжэ нүхэр Кушнарев хэлээ. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ 25 мянган хонитой байбал, 1975 ондо тэдэнэймнай тоо 35 мянгада хүрэхэ. Теэд хонидтомнай гол түлэб hайхан үбhэн хэрэгтэй. Зүгөөр совхознай сабшалан багатай, 2500 гектар сабшалангаймнай 1500 гектарынь намаг налхи, шуты бургааhанда дарагдашанхай. Хаяан, Увал гэжэ газарай намаг хатаабал, 3 мянган гектар сабшалантай болохо, жэлдээ 35—40 мянган центнер үбhэ нэмэжэ абаха аргатай байха hэмди гэбэ. Энэ газар ашаглалгада оруулхын тула тэрэнние шэнжэлжэ, тусхай проект зохёохо хэрэгтэй. Энээндэмнай республикын хүтэлбэрилхы зургаанууд туhалха бэзэ гээд нүхэр Кушнарев үгээ дүүргэээ.

Трибунада Мухар-Шэбэрэй хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **Н. Н. Хороших** гараба.

— Колхоз, совхозуудта хэрэглэгдэдэг севооборотуудые хубилгангүйгөөр, хазагайруулангүйгөөр энэ жэлдэ ороохо таряа тарилгые үргэдхэхэ хэмжээнүүд хараалагдаа,— гээд тэрэ захалаа.— Жэшээнь, «Эрдэм» совхоз ороохо тарилгаяа 150 гектараар үргэдхэжэ, адагынь 1000 центнер таряа гүрэндөө нёдондонойхиhоо ехэ тушааха. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ совхоз гүрэнэй амбаарта 23 мянган центнер таряа оруулаа hэн. Тэрэшэлэн тус совхоз байгша ондо хартаабха, овощ ехээр ургуулха, hү, ноохо ехэ абахаар хараална.

Нимэ хэмжээнүүд ажахы бүхэндэ зүбшэн хэлсэгдээд, аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ баталагдаа hэн. Бүхыдөө аймагнай ороохото ургамалнуудай тарилгые 2100 гектараар үргэдхэжэ, адагынь 28 мянган центнер ехэ таряа хуряажа абаха хүсэлтэй. Мүн нёдондонойхиhоо нилээд ехэ хартаабха, hү, мяха, ноохо, үндэгэ абахаар хараалагдана гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Тарилгаяа үргэдхэхэ үрэhэ хүрэнгэ бии. Тэрээнээ мүнөө сэбэрлэжэ, томо жэжээрнь илгажа байнабди. Нэгэ хэдэн «ДТ-75» тракторhаа бэшэ тарилгын бүхы техникэ бэлэн,— гэжэ нүхэр Хороших суглаанда хабаадагшадта элидхэбэ.

Үнгэрhэн намартаа сабшалан, таряалан дээрээ 40 мянга гаран тонно шэбхэ зөөгөө hэмди. Республика дотор соносхогдоhон хоёр hарын захалhанhаа хойшо нилээд ехэ шэбхэ хээрэ гаргагдаа. Бүхыдөө энэ жэлэй ургасада нүлөөлхөөр 80 мянган тонно шэбхэ таряаланда, 120 мянган тонно сабшаланда гаргагдаха байна. Гадна 170 тонно пеэшэнэй үнэhэ, 546 тонно тахяагай аргал бэлдэгдээ.

Түгнын уhалууриин системын бүтээгдэхэдэ 700 гектар таряалан уhалагдадаг болохо. Хэрбээ энэ газарые минеральна үтэгжүүлгээр шанаржуулаа hаа, яhала баян ургаса абтаха. Теэд мүнөө дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ тон бага абтана. Загарайн, Кабанскын аймагай ажахынууд манhаа ехэ минеральна үтэгжүүлгэ абана, харин гүрэндөө таряа талхи бага тушаана. Ушар имэhээ минеральна үтэгжүүлгэ хубаарилхадаа, хаана тэрэнние хэрэглэбэл, ашаг үрэ ехэтэй байхаб гэжэ харалсаха шухала гэжэ нүхэр Хороших ажаглаба.

Шугы бургааhанhаа сэбэрлэгдэhэн газар хахалха гэхэдэ тусхай плуг, бусад хэрэгсэлнүүд дуталдана. Энэ талаар туhаламжа хэрэгтэй гэбэ.

Саашань нүхэр Хороших гүрэндэ hү, үндэгэ тушааха, худалдаха түсэбөө болзорhоо хахад hараар урид дүүргэhэн тухайгаа мэдээсээд, мал ажалдаа бии байгаа дутагдалнуудта тогтоо. Адууhа мал гарзада ороно. малай ашаг шэмэ бага гээд тэрэ үгээ түгэсхэбэ.

hүүлээрнь КПСС-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь **В. П. Шабагоров** үгэ абажа. В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойе ажалай ямар амжалтануудаар угтаха байhанаа элишэлбэ.

— КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй дүнгүүд тухай, аймагайнгаа хүдөө ажахые саашаданиь хурдан нaар хүгжөөхэ асуудал партиин райкомой пленум дээрэ үнгэрэгшэ жэлэй декабрьда зүбшэн хэлсэгдээ hэн. Тиихэдээ ойрын жэлнүүдтэ ороохо таряанай ургасые гектарай 4—5 центнерээр, уhанай газарта—8—10 центнерээр дээшэлүүлхэ зорилго табигдаhан. Мүн үбhэ ногооной, тэжээлэй ургамалнуудай, овощ, хартаабхын ургаса нилээд ехэдхэхээр хараалагдана. Байгша ондо гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө хоёр дахин үлүүлхээр хэлсэгдээ. Мүн мал ажалайшье продуктнууд түсэбhөө гадуур тушаагдаха.

Хараалhан эдэ ехэ зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ, ажахы бүхэнэй арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглэхэ шухала болоно. Эдэ асуудалнууд hаяын үдэрнүүдтэ болоhон партийна суглаанууд, аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ зүбшэгдэhэн байха юм.

Манай аймагай ажахынуудта уhалагдадаг таряалан, сабшалан элбэг,— гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлбэ. Теэд энэ ехэ баялигнай хүсэдөөр хэрэглэгдэжэ шадагданагүй. Жэлhээ жэл бури уhанай газарhаа ургаса бага абтана. Нёдондо уhалагдахаар 7232 гектар таряалангай миил 1800 гектартань ороохо таригдаhан, бэшэниинь элдэб ургаса багатай ургамалнуудта эзэлэгдэhэн. Уhанай газарта зелёнко тарихада, гектарай оройдо 11,5 центнер ургаса үгөө. Уhалагдадаг таряаламнай мүнөө хүрэтэр эзэгүй байhаар.

Мүнөө үедэ энэ ехэ дутагдалаа усадхаха хэмжээнүүд абтана. Гадна аймагай колхоз, совхозууд 8 мянга шахуу гектар уhалагдамаар сабшалантай. Хэрбээ энээнээ хүсэд hайнаар хэрэглэжэ шадаа hаа, хэрэгтэй бүхы бүдүүн тэжээлэйнгээ 40—50 процентые абаха арга бии. hүүлэй хоёр жэлэй туршада энэ сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдээ. Бүхы ажахынуудта лугомелиоративна отрядууд эмхидхэгдээ, тэдэндэ 32 бүлүүр станци, 78 трактор, 3161 гектар уhалууриин газар даалгагданхай.

Сабшалан hайжаруулха талаар республика дотор соносхогдоhон хоёр hарын туршада ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр түсэблэгдэнхэй гээд нүхэр Шабагоров саашань үгээ үргэлжэлүүлбэ. Энэ хугасаа дотор 70 мянган тонно наг шэбхэ зөөгдэжэ, 1630 гектар сабшалан үтэгжүүлэгдэхэ. Мүн нилээд ехэ сабшалангай хүрьhэ борнойлогдохо, дисктэй лущильнигаар, шүбгэтэй катогоор элдүүрилэгдэхэ, уhалууриин түхеэрэлгэнүүд заhабарилагдаха түсэбтэй. Энэ хүдэлмэриин хэды ехэ байбашье, заабол дүүргэхэ байhандаа этигэнэбди. Юуб гэхэдэ, үнгэрhэн арбаад хоногой туршада бүлүүр станцинуудаар 209 гектар сабшалан ундалуулагдаhан, 5 мянга гаран тонно наг шэбхэ зөөгдэhэн, барилгада хэрэглэгдэхэ 145 кубометр модо, нилээд ехэ шулуу бэлдэгдэнхэй.

Энэ жэл хүдөө ажахын ургамалнуудай, үбhэ ногооной баян ургаса абахаар хараалагданхай. Теэд энэ уялгаяа бэелүүлхэ гэхэдэ, бэрхэшээлнүүд олон ушарна. Мүнөө үедэ таряалан, сабшалан шииг нойто багатай, хабартаа хура бороо биратай орохогүйдөө болохо. Тиимэhээ хабарай тарилгые эгээн богони болзорто үнгэргэхэ, газараа hайса уhалха шухала гээд үгэ хэлэгшэ бултанай анхарал татаба.

Аймагай ажахынууд 32 бүлүүр станцитай, уhа сасаха 10 түхеэрэлгэ тэндэ бии. Энээгээрээ сабшалангаа 2—3 дахин ундалуулха аргатайбди. hайса уhалhан, үтэгжүүлhэн сабшалан дээрэhээ баян ургаса абажа болохо байhыень манай түрүүшүүл гэршэлжэ үгэнэ. Жэшээнь, Баргажанай совхозой нүхэр Фроловой звено даалгагдаhан 150 гектар сабшалангаа hайса уhалhанай ашаар гектарай 34 центнер ургаса абаа. Мүн гектар бүриhөө 25—43 центнер үбhэ ногоо хуряажа абаhан луговодуул олон. Тиигэбэшье юрэнхы дээрээ ургасамнай бага. Гектарай 9 центнер үбhэ абтаhан, уhалагдадаг газарhаа—12,5 центнер үбhэ хуряагдаhан.

Саашань нүхэр Шабагоров аймагайнгаа ажахынуудта механизаторнуудай дуталдажа байhан тухай хөөрөө. Тракторнуудаа хоёр халаанда хүдэлгэхын тула үшөө 191 тракторист хэрэгтэй гэбэ.

Үгэ хэлэгшэ мал ажал тушаа тогтохо зуураа, аймагай колхоз, совхозуудта «Даугава» гэжэ үнеэ hааха машина угаа зохид байhанаа харуулаа гээд тэмдэглээ. Зүгөөр энэ үнэ сэн ехэтэй түхеэрэлгэ Аргатын совхоздо тодхогдоhон аад, хэдэн жэлэй туршада хүдэлгэгдэнэгүй. Энээндэ хэншье анхарнагүй. Хүдөө ажахын министерство зохихо хэмжээ абахаар болоо гэбэ.

Үнеэдэйнгээ үүлтэр hайжаруулжа, үбhэ ногоогоор, шэмэтэ тэжээлээр элбэгээр эдеэлүүлдэг болоhоной ашаар үнеэн бүриhөө ехэ hүнэй hаагдадаг болоhон тухай «Байкал» племхозой директор нүхэр **К. Е. Ильин** элидхэбэ.

— 1968 ондо племхозой үнеэн бүриhөө 4528 килограмм hүн hаагдажа, симментал үүлтэрэй үнеэдые баридаг ажахынуудай дунда Совет орон соогоо эрхимлэжэ гараа,—гээд үгэ хэлэгшэ баяртайгаар мэдээсээ.—Энэ жэлэй январь, февраль hарануудта үнеэн бүриhөө суудхэдэ дунда зэргээр 15,5 килограмм hү абажа, суута, «Караваево» племхозые илажа гараабди гэбэ.

Ямар аргаар имэ амжалта түйлагданаб? 1968 ондо 70 гектарта куузику таригдажа, гектар бүриhөө дунда зэргээр 400 центнер ургаса абтаа hэн. Тэрэнэй ашаар үнеэн бүридөө 8 тонно энэ шэмэтэ тэжээл бэлдээ hэмди. Гадна үнеэн бүридэ 10 тонно hайн шанартай силос дарагдаhан байна. Тиигэжэ hаагдадаг үнеэдтээ суудхэдэ 6—7 килограмм hайхан үбhэ, 15—20 килограмм силос, 10—12 килограмм куузику, hаагдаhан 1 килограмм hүн бүридэ 200 грамм таряа талханай зүйл үгэхэ аргатай байгдана. Үнеэдтэ үгтэhэн тэжээлэй единицэ бүридэ 100 грамм бэедэ шэнгэсэтэй протеин, 150 грамм углевод үгтэхөөр рацион зохёогдоhон.

hү ехээр hаахын тула, мүн үнеэдэй үүлтэр hайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табигдана. Үнеэндэ үлөөгдэхэ эмэ тугал, буруунуудые онсо hайн харууhалга, тэжээл дээрэ байлгадагбди. 16—17 hаратай эмэ хашарагууд дунда зэргээр 320 килограмм шэгнүүртэй байдаг. Түрүүшынхеэ тугаллаhан гунжад үдэртэ дунда зэргээр 20—25 килограмм hү үгэдэг.

Манай фермэдэ түлжүүлэгдэhэн үүлтэртэ мал гансахан республика дотороо бэшэ, мүн бусад областьнуудта тарана. Энэ жэл үүлтэртэ тугалнуудые абаха захил Красноярска болон Алтайн хизаарнуудhаа, Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудhаа, Тувын болон Яхадай АССР-нүүдhээ, мүн бусад республиканuудhаа ерэнхэй. Эдэ областьнуудта бурууд бухануud худалдагдаха юм. Мүн Эхэ ороной племзаводуудhаа захил абтанхай.

Энэ жэлдэ тэжээлэй ургамалнуудай баян ургаса абахын тула мүнөө ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ захалаа. Эдэ үдэрнүүдтэ газар уhалха 5 бүлүүр станци хүдэлгэгдэнэ. Кукуруза, куузику болон зелёнко тариха газараа уhалжа байнабди.

Байгша ондо куузику 100 гектарта тарижа, тэрэнэй тус бүриhөө 400 центнер ургаса абаха зорилго табигдаа—гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлбэ. Мүнөө үедэ сабшалан hайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Үбэлдөө тэндэ тошо халяагдаhан. Дулаан болохолоор наг шэбхэ зөөгдэжэ захалаа. Тиигэжэ сабшалангай гектар бүриhөө нёдондо 22 центнер үбhэ абаhан байбал, мүнөө жэл тэрэнээ 25 центнертэ хүргэхэ зорилготой. Ажахыдамнай лугомелиоративна нэгэ звено хүдэлнэ. hаалиингаа үнеэдтэ энэ жэл hайжаруулагдаhан бэлшээритэй болохо зорилго табигдаа.

Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ Буряад ороной комсомолшуудай, залуушуулай эдэбхитэйгээр хабаадажа байhан тухай ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **М. Ф. Маханов** суглаанда хабаадагшадта хэлэжэ үгөө. Республикын комсомол-залуушуулай эрхим түлөөлэгшэд байгша оной мартын 23-да болоhон занаалта слёт дээрээ туйлаhан амжалтануудаа элидхэhэн байна. Слёдто хабаадагшад манай агуу вождь В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаhан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсөөрөө оролдохо байhанаа мэдүүлээ.

Мүнөө үедэ хүдөөгэй комсомолшууд, залуушуул гол анхаралаа мал ажалай продуктнуудые элбэг ехээр абадаг болохо, таряалан, сабшалан hайжаруулха талаар соносхогдоhон хоёр hарын түсэб бэелүүлхэ хэрэгтэ. хабарай тарилгые hайнаар үнгэргэжэ, баян ургаса абаха хүдэлөөндэ эдэбхитэйгөөр хабаадаха зорилго урдаа табинхай. Мүн хонидой ноохо түргөөр, hайн шанартайгаар хайшалжа абаха, үбhэ хуряалга болон таряа хуряалгые саг соонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ байhандаа залуушуулнай этигэнэ.

Эдэ зорилгонуудые эрхимээр бэелүүлхын тула залуушуулай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулалмжын ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ушартай. Мүн партийна организацинуудай комсомол-залуушуулда анхарал ехээр табяад байгаа hаань, хүдэлмэринь бүри урагшатай ябахань элитэ.

Республикымнай комсомолой организацинууд мүнөө үедэ залуушуулые хүдөө ажахын шиидхэхы hалбаринуудта олоор ябуулха тушаа оролдолго гаргажа байна. Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон О. Сангадиевагай уряал хаа хаанагүй халуунаар дэмжэгдэнэ. Хонин ажалда хүдэлхөөр залуушуул ошожо байна. Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой комсомолшуудай жэшээгээр хонишодой бригаданuудта хүдэлхөөр 55 залуу хүбүүд, басагад ошонхой. Энэ үбэлдөө городой олон предприятинуудhаа залуушуул хурьга абалсахаяа хүдөө гараhан байна. Залуушуулые шэлэн оложо эльгээхэ хэрэгтэ промышленна предприятинуудай, аймагай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаhаниинь hайшаалтай.

Сэлэнгын аймагай Ноёхоной дунда hургуулиин 10-дахи классай hурагшад (хамтадаа 29 хүбүүд, басагад) hургуулияа дүүргээд, түрэл колхоздоо үлэжэ, хоёр жэлэй туршада ажахыень хүгжөөлсэхэ гэжэ шиидээд байна. Эдэнэй үүсхэл мүнөө бусад аймагуудта зүбшэн хэлсэгдэнэ. Мүнөө үедэ дунда hургуули дүүргэхэеэ байhан 1000 hурагшад түрэл нютагтаа үлэхэ гэжэ шиидэhэн тухайгаа мэдүүлээ. Хэрбээ hургуули дүүргэгшэдэй дунда саг үргэлжэ ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулаад, тэдэндэ hаадгүйгөөр хүдэлхэ, hуралсалаа үргэлжэлүүлхэ арга олгоод байбал, бури олон hурагшад хүдөө ажахын үйлэдбэридэ үлэхэ байха. Гэхэтэй хамта дунда hургуули дүүргэгшэдые түрэл нютагтаа хүдэлхөөр үлөөхын тула тэдэнэй түрэлхидэй дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй болоно. Энэ талаар колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, партийна организацинууд, ажалай түрүүшүүл ехэ туhа хүргэхэ аргатай байна. Энэ хүдэлөөе мүн газетэнүүдтэ үргэнөөр харуулжа, радио болон телевиденеэр дамжуулха шухала. Теэд мүнөө дээрээ «Буряадай залуушуул» газетэhээ бэшэ газетэнүүд болон радио энээндэ анхарал бага табина.

Саашань нүхэр Маханов Совет Армиhаа табигдахаяа байhан солдадуудай дунда ойлгуулалмжын хүдэлмэри ябуулжа, хүдэлмэришэдөөр дуталдадаг Сэлэнгын, Зэдын, Хяагтын, Баргажанай, Хориин, Яруунын болон Хэжэнгын аймагуудта, Сэлэнгын ЦКК-гай барилгада олоор эльгээхэ арга бии гэбэ.

Жэл бури ахалагша классуудай hурагшад хониной ноохо хайшалха, үбhэ хуряаха хүдэлмэридэ хабаадажа, колхоз, совхозуудта ехэ туhа хүргэдэг. Энэ жэлдэ тэдэнние куузику ургуулха, сабшалан hайжаруулха хүдэлмэридэ элсүүлхэ шухала гэжэ hанагдана. Хэрбээ дунда hургуулинуудта, 8 жэлэй hургуулинуудта 5—10 гектарта куузику тариха, 50—60 гектар сабшалан hайжаруулхаар даалгабал, нилээд ехэ туhа хүргэхэ байна. Мүн аймагуудай центрнүүдэй дунда hургуулиин ахалагша классуудhаа нимэ бригаданuудые бүридхэжэ болохо.

Энэ жэлэй апрелиин 12-то ленинскэ түрүүшын субботнигhоо хойшо 50 жэл гүйсэхэнь. Энэ хүдэлөөе В. И. Ленин «Агуухэ үүсхэл» гэжэ нэрлэhэн юм. Эхэ ороноймнай комсомолшууд, тэрэ тоодо Буряадай комсомолшууд энэ субботнигто эмхитэйгээр хабаадахаар бэлдэнэ. Байгша оной апрелиин 12-то, октябриин 25-да болохо субботнигуудта хүнүүдые олоор хабаадуулхын тула партийна организацинууд комсомолой организацинуудта ехэ туhа хүргэхэ бэзэ гэжэ найдагдана. Энэ субботнигуудта олоhон мүнгэ зөөриеэ Улаан-Үдэ хотодо залуушуулай ордон бариха фондодо оруулха гэжэ шиидэгдээд байна.

Залуушуулые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинууд, манай партийна эдэбхитэд ехэ туhа хүргэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Коммунистнууд-хүтэлбэрилэгшэд нүхэр Исаев, Медведев, Альцман, Бурлов, Тараскин, аха дүү Юмсуновтан, Смолин, Абагаев болон бусад залуушуулай эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандажа, тэдэнэй эдэбхи үүсхэлые халуунаар дэмжэдэг заншалтай. Тиимэл хаданнь тэндэхи комсомолой организацинууд хүндэтэй, хамтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг байха юм. Теэд бүхы хүтэлбэрилэгшэд тиимэ гэхын аргагүй. Барилгын эмхи зургаануудай, «Забайкаллес», Зэдын комбинадай олохон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд комсомолой организацинуудта анхарал бага табидаг, тэдэнэй үүсхэлые хараалаа абадаггүй байха юм. hаяхан Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой комсомолой эхин организациин тоосоое ВЛКСМ-эй обкомой бюродо хараhан байнабди. Тиихэдэмнай тон бирагүй байдал үзэгдөө. Колхозой комсомолшуудта партийна организациин зүгhөө туhаламжа хүргэгдэдэггүй тооной байшоо. Комсомолшуудай хүсэн аха нүхэдэй, коммунистнуудай туhаламжаhаа дулдыдаха байhаниинь элитэ,— гээд үгэ хэлэгшэ нүхэр Маханов онсолон тэмдэглэбэ.

1969 ондо ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай баян ургаса абахын тула хэжэ байhан хүдэлмэри тухайгаа Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **М. А. Кожевников** хэлэбэ. Аймагай ажахынууд байгша ондо нёдондонойхиhоо 6 процент ехэ ороохо таряа, 22 процент ехэ үбhэ, 7 процент ехэ силос болон шэмэтэ тэжээл бэлдэжэ абаха зорилго табяа.

Аймагай колхоз, совхозууд хабарай тарилгада хэзээ хэзээнэйхиhээ эмхитэйгээр бэлдэжэ байна гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлнэ. 73 мянган центнер үрэhэн томо жэжээрээ илгагдаа, тэрэнэй 53 мянган центнерынь 1-дэхи, 2-дохи классай шанартай болгогдонхой. Урдынхидаал адли «Маяк» колхозой таряашад бүхы үрэhэнэйнгөө 91 процентые эрхим шанартай болгоод байна. «Улаан Оронго», «Коммунизм» колхозууд үрэhэеэ мүн лэ hайнаар бэлдэнхэй.

Тиигэбэшье хабарай тарилгада бэлдэхэ талаар дутагдалнууд олон ушарна гээд нүхэр Кожевников тэмдэглэбэ. Илангаяа «Авангард», Калининай нэрэмжэтэ колхозууд тарилгадаа хангалтагүйгөөр бэлдэнэ.

Байгша ондо гүрэндөө түсэбhөө гадуур ехэ мяха, hү, ноохо, үндэгэ тушааха, худалдаха гэhэн уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ байhан тухайгаа үгэ хэлэгшэ зүблөөндэ хабаадагшадые найдуулба.

hүүлэй гурбан жэлэй туршада ган гасуур дайралдаашье hаа, хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ талаар зарим тэды амжалтануудые туйлаhан тухайгаа Хэжэнгын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Г. С. Сангадиев** тодорхойгоор хөөрөө. Сабшалан үтэгжүүлхэ, уhалха талаар горитой хүдэлмэри хэгдэhэнэй ашаар нёдондо үбhэ ногооной ургаса гектар бүриhөө 1,5 центнер ехэ абтажа, үбhэ бэлдэхэ түсэбөө ажахынууд дүүргэлэн байна. Газар таряалангаа hайнаар элдүүрилдэг болоhоной ашаар нёдондо Чисаанын совхоз ороохо таряа абаха түсэбөө дүүргэжэ шадаhан.

Тиигэбэшье аймагай ажахынуудта ургаса багаар абтана гээд нүхэр Сангадиев мэдүүлбэ. Ороохо таряанай үрэhэнэй миил 65 процентнь сортовой байха юм. Саашадаа эдэ бүхы дутагдалнуудаа усадхажа, 1970 ондо бүхы тарилгаяа сортовой үрэhөөр хэхэ гэжэ шиидээд байнабди гэбэ.

Байгша оной апрелиин 1 хүрэтэр хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ бүхы техникэ бэлэн болохо, үрэhэ хүрэнгэ сэбэрлэгдэжэ, томо жэжээрээ илгагдажа дүүрэхэ. Үбэлдөө механизаторнуудые hургаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тиигэбэшье тракторнуудаа хоёр халаанда хүдэлгэхын тула үшөө 65 механизатор хэрэгтэй.

Сабшалан hайжаруулха хэрэгтэ лугомелиоративна бригаданuуд ехэ үүргэ дүүргэхэ байhанаа харуулаад гээд үгэ хэлэгшэ анхарба. Саашадаа эдэ бригаданuудые бэхижүүлхэ, хүсэ ехэтэй тракторнуудаар хангаха шухала болоно. Мүнөө лугомелиоративна бригада, луговодуудай оньhожоруулагдамал отряд бүхэндэ хүдэлмэриин даабари хүргэгдэнхэй. Бригада бүхэндэ партийна, комсомольско бүлэгүүд, депутадуудай постнууд бии болгогдонхой. Тиигэжэ энэ жэлдэ сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргажа, хүрьhыень элдүүрилхэ, посхоод бариха талаар ехэ хүдэлмэри хараалагданхай. Энэ хүдэлмэридэ аймагай hургуулинууд, эмхи зургаанууд горитой туhа хүргэхэ гэжэ шиидээд байна. Тэдэндэ сабшалангай газар даалгагданхай.

Манай аймагта ургаса багатай сабшалан ехэ бии. Тиимэhээ шугы бургааhанhаань сэбэрлэхэ, намаг хатааха, уhалууриин системэнүүдые шэнээр бии болгохо хэрэгтэй. Энэ ехэ хүдэлмэриие урагшатайгаар ябуулхын тула аймаг дотор эмхидхэгдэhэн машинно-мелиоративна станциие бэхижүүлхэ, хүсэ ехэтэй тракторнуудаар хангаха шухала. Худан, Сулхара голнуудаар модо урадхуулжа, тэрэниие газар уhалалгада хэрэглэхэ аргагүй болодоно. Ушар имэhээ эдэ голнуудаар модо урадхуулгые болюулха эрилтэ табигдаашье hаа, мүнөө хүрэтэр энэ асуудал шиидхэгдэнэгүй.

Нүхэр Сангадиев, мүн мал ажал тухай хэдэн үгэ хэлэхэ зуураа, байгша ондо нёдондонойхиhоо хурьгад олоор абтаа, мүнөө үедэ 100 хонин бүриhөө 79 хурьга түлжүүлэгдэжэ байна гэжэ элидхээ. Түрүү хонишод бури hайн амжалтатай. Хонишодой хэдэн бригада 100 хонин бүриhөө 100 гаран хурьгатай болоод байна. 17 отарын хонишод 100 хонин бүриhөө 90 гаран хурьга абанхай.

Газар таряалан болон мал ажалаа амжалтатайгаар хүгжөөхэ хэрэг хүнүүдэйл хүсөөр бэелүүлэгдэхэ байна. Тиимэhээ ажал хэжэ ябаhан хүнүүдэй эрилтэнүүдые хангаха, тэдэндэ зохид гэр байра түхеэрхэ тушаа анхарал ехээр табигдадаг болоо. Энэ жэлдэ аймагай ажахынууд электрын хүсөөр бүхыдөө хангагдаба. hургуулиин шэнэ байранууд олоор баригдана. Тиигэбэшье энэ талаар хэгдэхэ юумэн айхабтар ехэ. Мүнөө хүрэтэр Чисаанын совхоз өөhэдын hайн клубтай болоогүй байhаар.

Жэлhээ жэл бури ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлжэ байhан дүршэл тухайгаа Прибайкалиин аймагай «Заветы Ильича» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **И. П. Насников** хэлэhэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ колхоз гектар бүриhөө 17,2 центнер шэниисэ хуряажа абаhан. Мүн энэ колхоздо адууhа малай тоо толгой олошоржо, ашаг шэмэнь дээшэлнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ колхозой hаалиин түрүү фермэнүүдэй үнеэн бүриhөө 2400 килограмм hүн hаагдаhан байха юм. Үнеэдэй hубайрха ушар эндэ үзэгдэхэеэ болёо тооной. Ниитын ажахын хүгжэхэ бури колхознигуудай салин хүлhэн дээшэлнэ. Мүнөө колхозой гэшүүн бүхэн hарадаа дунда зэргээр 90 түхэриг салин абана.

Колхозой гэшүүд түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ ороохо таряанай болон бусад ургамалнуудай, үбhэ ногооной бури баян ургаса абахаар харааланхай. Мүнөө тэрэнээ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула таряалан, сабшалангаа үтэгжүүлхэ, хабарайнгаа тарилгада бэлдэхэ талаар горитой хүдэлмэри хэжэ байhан тухайгаа үгэ хэлэгшэ хөөрэжэ үгөө.

Республикын ой модоной ажахын министр нүхэр **Г. Ф. Маслов** партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, таряалан хамгаалха, модо hуулгаха хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха тушаа тогтоо. Таригдаhан зулзага модонуудые хамгаалхын тула тэндэ адууhа мал бэлшээхые хорихо дурадхал үгэ хэлэгшэ оруулаа.

Ленинскэ ажалай вахтын жэлые амжалтатайгаар үнгэргэхэ тушаа хэжэ байhан хүдэлмэри тухайгаа Кабанскын аймагай Шергинскэ совхозой директор нүхэр **В. И. Карпов** тодорхойлон хөөрэжэ үгөө. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ совхозой бүхы 9100 гектар таряалангай га бүриhөө дунда зэргээр 16 центнер ороохо таряа абтаhан байна. Мүн хартаабхын баян ургаса хуряагдаа. 103 гектарта куузику таригдажа, гектар бүриhөө 300 центнер шэмэтэ тэжээл абтаhан байна. Тэрэнэй 80 гектартань уридшалан рассада таригдажа ургуулагдаhан байха юм.

Адууhа малаа элдэб зүйлэй тэжээлээр hайса хангаhанай ашаар мяха, hү абаха түсэбөө урагшатайгаар дүүргэжэ, гүрэндөө даабариhаа гадуур тушааhан байна.

Байгша ондо тус совхоз 150 гектарта куузику тариха, тэрэнэйнгээ 80 гектартань рассада hуулгаха байhан тухайгаа нүхэр Карпов мэдүүлээ. Эдэнэр куузикугаа ороохо таряантай холижо, силос болгон дарадаг дүршэлтэй. Энэ шэмэтэ тэжээлээр гахай эдеэлүүлхэдэ угаа зохид.

Республикын ажахынуудта севооборотуудые нарийнаар баримталха, ургаса ехэтэй сортын үрэhэ хүрэнгэ хэрэглэхэ, газараа, илангаяа наараа hайнаар элдүүрилдэг болохо асуудалнуудта республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо нүхэр **Б. Н. Николаев** тогтожо хэлээ.

Партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр **В. И. Дубровский** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ. Тиихэдээ механизаторнуудай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулха, тэдэнэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ асуудалнуудта анхарал табиhан байна.

Суглаанай эсэстэ хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ, адууhа малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень ехэдхэхэ талаар тусхай тогтоол баталагдан абтаа.

В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөн Улаан-Үдын локомотив-вагон заhабарилгын заводто үдэрhөө үдэртэ үргэнөөр дэлгэржэ байна. Заводой электромашинна цехэй хүдэлмэришэн, партиин гэшүүндэ кандидат Лидия Дзюба үдэр бүриингөө даабариие 135 процент дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Лидия Дзюба.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

БАЙГААЛИ ХАМГААЛГА — БҮГЭДЭ НИИТЫН ХЭРЭГ

КОНКУРСДО ХАБААДАЛСЫТ

Газарай хүрьһэ һалхи, уһанай гэмтэлһээ хамгаалха тэмсэлдэ республикын хүн зониие үргэнөөр хабаадуулан, бодото хүдэлмэри эмхидхэхэ зорилгоор байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай организациин президиум, республикын хүдөө ажахын министерствын коллеги конкурс соносхохо тухай тогтоол, конкурсын дүрим баталба.

Конкурсын комисси Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министр Л. В. ВЛАСОВ түрүүлэгшэтэй 9 хүнһөө баталагдаа.

Энэ конкурсдо колхоз, совхозууд болон ой модоной ажахынуудые, мелиоративна станцинууд, бусад газар эдлүүрилэгшэдые үргэнөөр хабаадуулан, газарай хүрьһэ һалхи, уһанай аюулһаа хамгаалха талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула социалис мүрысөө эмхидхэхыень байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй аймагуудтахи организацинуудые, хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениинүүдые тус тогтоол дотор уялгалһан байна.

ГАЗАРАЙ ХҮРЬҺЭ ҺАЛХИ, УҺАНҺАА ХАМГААЛХА ХҮДЭЛМЭРИ ЭРХИМ ҺАЙНААР ЭМХИДХЭХЭ ТУШАА КОНКУРС

Газарай хүрьһэ һалхи болон уһанай гэмтэлһээ хамгаалха талаар хүдэлмэринүүдые 1969—1970 онуудта эрхим һайнаар эмхидхэлгын конкурс соносхогдобо.

Конкурсын гол зорилгонууд хадаа КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Һалхи болон уһанай гэмтэлһээ газарай хүрьһэ хамгаалха тушаа хойшолуулагдашагүй хэмжээнүүд тухай» тогтоолые, мүн КПСС-эй Буряадай обкомой VII пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлхэ, һалхи, уһанай һүйдхэлтэй тэмсэхэ талаар оншотой хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлжэ, газарай хүрьһэ үрэжэл ехэтэй болгохо, хүдөө ажахын продуктнуудай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ республикын хүн зониие үргэнөөр хабаадуулга болоно.

Конкурсдо аймагай хүдөө ажахын управленинүүд, байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй районуудай эхин организацинууд, колхоз, совхозууд, ой модоной ажахынууд болон бусад газар эдлүүрилэгшэд, мүн тэрэшэлэн хүдөө ажахын дээдэ, дунда һургуулинууд хабаадалсаха юм.

Конкурсдо хабаадалсагшад доро дурсагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ гэбэл:

Ажахы бүхэн өөһэд өөһэдынгөө газар дээрэ һалхинай болон уһанай элдэб һүйдхэл гэмтэлдэ ородог участогуудые августын нэгэн хүрэтэр тодорхойлжо дүүргэхэ. Хүрьһэнэй картын, гэмтэлдэ ородог газарай картограммын, газар эдлүүрилгын түсэбэй, бусад материалнуудые баримта болгон, газарай хүрьһэ хамгаалха тодорхой хэмжээ ябуулгануудые нютагай байдалда тааруугаар хараалһан түсэб зохёохо.

Һалхинда үлеэгдэдэг хүнгэн, зөөлэн хүрьһэтэй, мүн элһэтэй талмайнуудые гэмтэлһээ хамгаалхын тулада агротехникын түсхай хэмжээнүүдые зохёон бэелүүлхэ болоно. Элһэтэй газарые хүрьһэжүүлхэ, һалхинай хүсэ бууруулха, газараа һалхинда туугдаһан элһэндэ даруулхагүйн, таряалангай хүрьһэ һалхинһаа хамгаалхын тулада зурууд модо тариха. Урдань таригдаһан тиимэ зурууд модые сэбэрлэжэ, һайнаар хамгаалан харууһалжа байха.

Үһээ, аадар бороогой үедэ уһанай гэмтэлдэ ородог хажуу, ташалан газарнуудта уһанай жэгдэ тарадаг байхын тулада хэдэн зуруудаар модо һуулгаха, мүн олон жэлэй ургамал ногоо тарижа хүрьһыень бэхижүүлэн, эдлүүридэ ашаглаха.

Саһа тогтоохо, саһанай уһа, һайрам ашагтайгаар хэрэглэхэ зэргын ажалые республикын бүхы нютагуудтахи таряалан, хадалан дээрэ ябуулха. Жалга, хүндын эрье, хажуу ташалан болон өөрөйнь хүрьһые бэхижүүлхын тула тэндэ түргэн ургадаг хадхууртай модо, харгана тариха. Мүн шухала газартань юрын инженерно-техническэ түхеэрэлгэнүүдые бариха зэргэтэй.

Һалхинай, уһанай аюултай тэмсэхэ талаар дүй дуршэлөө андалдажа байхын тулада газар эдлүүрилэгшэдэй районно конференци, үтэшэе һаа зүблөө жэл бүри үнгэргэжэ байха. Мүн тэрэшэлэн газар эдлүүрилгэ һайжаруулан, үрэжэлыень дээшэлүүлһэн түрүү ажахы, эмхинүүдэй болон түрүүшүүлэй ажал хүдэлмэри тухай хэблэл, радиогоор дамжуулан, саг үргэлжэ түнхаглажа байха ёһотой.

Байгаали хамгаалха бүлгэмэй эхин организацинуудые байгуулан, эдэбхитэйгээр ажаллуулха. «РСФСР дотор байгаали хамгаалха тухай» хуулиин хоёрдохи статьягай дүүргэлтэ хинан шалгажа байхын тулада ниитын инспекторнуудай бүлэгүүдые эмхидхэн ажаллуулха.

Конкурсын дүнгүүдые гаргахадаа, һалхи, уһанай гэмтэлдэ ородог бүхы газар дээрэ ажахы бүхэн ямар хэмжээнүүдые ябуулжа, хүрьһэ шоройень һайжаруулан, үрэжэл ехэтэй болгохоор табан жэлэй түсэб дотор хараалагдаһан хүдэлмэриин дүүргэлтые газарайнгаа хэмжүүрэй процентээр тодорхойлхо зэргэтэй.

Конкурсдо хабаадалсаһан коллективүүд энэ талаар өөһэдынгөө хэһэн хүдэлмэри тухай материал февралиин 10-һаа гэзгдүүлэнгүй районой конкурсын комиссида үгэхэ. Тэдэнь аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдком дээрэ харагдаад, февралиин 20 хүрэтэр республикын конкурсын комиссида хүргэгдэхэ ушартай.

Конкурсдо илагшадта барюулхын тулада нэгэдэхи 2 шан байха. Энэнь байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай организациин ба республикын хүдөө ажахын министерствын дамжуулгын Улаан туг, үнэтэ бэлэгүүд болоно.

Хоёрдохи һуури эзэлһэн 10 коллектив байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай организациин болон республикын хүдөө ажахын министерствын грамота, ВДНХ-гай путёвконуудаар шагнагдаха.

Гурбадахи һуурида гарагшадта (10 коллективто) байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай организациин болон **республикын хүдөө ажахын ми**нистерствын грамота барюулагдаха болоно.

ХОККЕЙ

АЛТАН МЕДАЛЬ ДАХИНАА ЯЛАРБА

Советскэ Союзай хоккеистнүүд долоодохёо дэлхэйн чемпион болобо

Эдэ үдэрнүүдтэ сэнхир экрануудай урда хүнүүд унтангүйгөөр һуужа гараба. Юуб гэхэдэ, хоккей наадангаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй түгэсхэл хүн бүхэниие һонирхуулаа. СССР, Швеци, Чехословакиин командануудай алиниинь чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, алтан медаль яларуулагша ааб гэһэн асуудал хоккейдэ дуратайшуулые хүлгүүлжэ байба.

Швециин, Чехословакиин командануудай хоорондо болохо наадые хүнүүд тэсэжэ ядангяар хүлеэбэ. Швециин спортсменүүд энэ үдэр эрхим һайнаар наадаад, Чехословакиин командые 1:0 тоотойгоор шүүжэ, шухала хоёр очко өөһэдтөө бэшүүлбэ. Энэ наадан ехэ удха шанартай байгаа ха юм. Эдэнэрэй удаа манай спортсменүүд Канадын хоккеистнүүдтэй наадахаяа елүүр дээрэ гаража ерэнэ. Манай хүбүүд һүүлшынгээ энэ уулзалгые 4:2 (1:1, 1:0, 2:1) гэһэн тоотойгоор шүүжэ, дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэ болобо ха юм. Тиигэжэ манай баатар хоккеистнүүдэй команда долоодохи алтан медаляа яларуулба бшуу.

Энэ жэлэй мүрысөөн урда жэлнүүдэйхидэ орходоо шанга тэмсэлэй оршон байдалда үнгэрбэ. Түгэсхэлэй нааданай дүүрээд байхада, гурбан команда аб адлихан 16—16-аад очкотой болоод байгаа. Сохижо оруулһан шайбынгаа тоогоор СССР-эй команда түрүүшын һуури эзэлжэ, алтан медаль абаха эрхэ олобо ха юм. Швециин хоккеистнүүд мүнгэн, чехословакиинхид бронзо медальда хүртэбэ.

Стокгольмдо болоһон мүрысөөнэй таблица харахада иимэ:

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Очко	Шайбанууд
СССР	10	8	0	2	16	59:13
Швеци	10	8	0	2	16	45:19
Чехословаки	10	8	0	2	16	40:20
Канада	10	4	0	6	8	26:31
Финлянди	10	2	0	8	4	26:52
США	10	0	0	10	0	23:74

Иигээд байхадаа США-гай команда «А» бүлэгһөө гаргагдажа, ГДР-эй суглуулагдамал команда тэрэ һууриень эзэлбэ.

Финляндиин команда «Томоо зантайгаар наадаһанай түлөө» гэһэн кубок абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй команда.

ТАСС-ай фотохронико.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ХИЛЫН СААНАҺАА

ЧССР-эй шэнэ самолёт

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакиин авиационно промышленность «Л-39» гэжэ хоёр һууритай реактивна шэнэ самолёт бүтээн гаргаа. Лётчигуудые һургахын тула хэрэглэгдэхэ, самолёт жолоодохо шадабариень, дайшалхы бэлэдхэлыень нарижуулхын тула хэрэгтэй түс самолёт бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлсые автомат аргаар шалгажа байха түсхай электронно түхеэрэлгээр хангагданхай. Хүсэтэ мотоорнуудай ашаар тон хурдаар ниидэжэ болохо. Гэмтэ ушаралай болоо һаань, лётчигуудай һуужа бууха оньһон түхеэрэлгэ «Л-39» дээрэ тодхогдонхой.

Коминтернын 50 жэлэй ойдо зорюулан

ПАРИЖ. (ТАСС). Коминтернын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Жорж Коньогой «Коммунис интернационал» гэжэ ном Парижда хэблэгдэн гараа. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөе хүтэлбэрилжэ байһан, хүдэлмэришэн ангиин революционно нэгэдэлэй түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр В. И. Ленинэй тэмсэһэн тухай ном соо хэлэгдэнэ.

СССР, ГДР, Чехословаки ба Польшын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хамтын һуралсал

ВАРШАВА. (ТАСС). ПАП агентство иигэжэ дамжуулна:

Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнууд болон штабуудай дайшалхы һуралсалай түсэбэй ёһоор энэ оной мартын һүүлшын үдэрнүүдтэ Польшын, ГДР-эй ба Чехословакиин газарнууд дээрэ сэрэгүүдэй хамтын һуралсал эхилжэ, Совет Армиин, ГДР-эй Национальна арадай армиин, Чехословакиин арадай армиин, Польско сэрэгүүдэй штабууд, тактическа нэгэдэлнүүд ба холбооной сэрэгэй частьнууд хабаадаа.

ПНР-эй Национальна оборонын министрэй орлогшо, Польско сэрэгүүдэй генеральна штабай начальник дивизиин генерал Болеслав Хоха һуралсалые хүтэлбэрилнэ.

Мүнөөнэй дайн байлдаанай орёо эрхэ байдалда дайшалхы ябуулгануудые эмхидхэхэ ба үнгэргэхэ талаар штабуудай болон сэрэгэй частьнуудай хоорондоо холбоотойгоор ябуулга хэхэ хэрэгые саашаадань нарижуулха, Варшавска договорто хабаададаг оронуудай арминуудай хоорондохи хани барисаа болон харилсаа холбоое саашадань бэхижүүлхэ зорилго энэ һуралсалай урда табигданхай.

Кизингерэй аяншалга дүүрэбэ

ВЕНЭ. (ТАСС). ФРГ-гэй канцлер Кизингер Австрида гурбан үдэрэй туршада аяншалһанай удаа самолёдоор Баруун Германиида бусаба.

Аяншалгынгаа үедэ Кизингер Австриин Республикын президент Ионастай уулзаа, федеральна канцлер Клаус түрүүтэй Австриин гүрэнэй бусад ажал ябуулагшадтай хэлсээнүүдые хээ. Эндэ толилогдоһон коммюнике соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, хэлсээнүүдэй үедэ тэдэнэр уласхоорондын асуудалнуудаар һанал бодолоо мэдэлсээ.

ФРГ-тэй худалдаа наймаа хэхэдээ Австриин урид зээлидэ ороһон тухай асуудалые Австри зүбшэн хэлсэхые гуралхаа. Австриин үри зээлинь 1968 ондо 14 миллиард шиллинг хүрөө.

США-гай олониитэ һанаагаа зобоно

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Америкын мэдээжэ 10 эрдэмтэн, палатануудай түлөөлэгшэдэй 52 гэшүүн ба сенатор США-гай сэрэгэй бюджедэй ургалтатай холбоотой, дотоодын ба гадаадын политическэ асуудалнуудые шиидхэхэдэ сэрэгэй-промышленна хэмжээ ябуулгануудай ямар нүлөө хүргэдэг байһан тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ конференцидэ хабаадана.

Конференциин гол зорилгонь юуб гэхэдэ, сэрэгэй гаргашануудай ургалтатай, буу зэбсэг дары түргэнөөр болдохо хэрэгтэй холбоотой аюулые ойлгуулха гэһэн зорилготой гэжэ конференциие зарлагшадай үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ, конгрессмен-демократ Бенджамин Розенталь мэдүүлээ.

Конференциин түрүүлэгшэ доктор Артур Ларсон, президентнүүд Кеннеди ба Джонсоной туһалагша байһан Ричард Гудвин, сенатор-демократ Гейлорд Нельсон, доктор Ганс Моргентау, доктор Герберт Йорк, конгрессмен-демократ Роберт Легит, Гарвардска университедэй профессор Джон Кеннет Гэлбрейт гэгшэд түрүүшын заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, США-гай сэрэгэй бюджедэй хурдан түргэнөөр ургажа байһантайнь дашарамдуулан, американ олониитын горитойгоор һанаагаа зобожо байһые тэмдэглээ.

Урда Вьетнамдахи байлдаанууд

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй отрядууд эсэргүү шанга тулалдаанай үедэ американ-сайгон сэрэгшэдые ехэ хохидолдо оруулна гээд Освобождени агентствые үндэһэлэн, ВИА агентство дамжуулна. Ратэя провинциин Кайлон мүрэн шадар байрлаһан патриодууд мартын 22-то дайсанай 300 солдат ба офицерые хүлһөөнь буулгаа, долоон судна гэмтээгээ, шэнгээгээ. Лонган провинциин хойто хүбида мартын 7-һоо мартын 23 хүрэтэр болоһон дайнай үедэ американ-сайгон 426 сэрэгшэд шархатаа, алуулаа. Тэрэнһээ гадуур 2 самолёт, артиллериин 15 буу зэбсэг бута сохигдоо.

Бонн Израильда ехэ туһаламжа хүргэнэ

БЕРЛИН. (ТАСС). Байгша оной эхинһээ мүнөө болотор ФРГ-гэй правительство 3,5 миллиард марка Израильда үгөө гээд ФРГ-гэй финансын министерствын толилһон мэдээнүүдтэ үндэһэлэн, АДН агентство Боннһоо мэдээсэнэ. Баруун Германиин налог түлэгшэдһөө суглуулһан энэ мүнгэ зөөри Израилиин эзэрхэг түримхэйшүүлдэ дамжуулан үгтөө. Тэдэнь Израилиин Баруун Германиһаа буу зэбсэг болон сэрэгэй материалнуудые худалдажа абахадаа хэрэглэгдээ гэжэ мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ. Тэрэнһээ гадуур энэ мүнгэ зөөриин зарим хубинь ядерна зэбсэг үйлэдбэрилэн бүтээхэ зорилготойгоор хамтын научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдые хэхэ хэрэгтэ зорюулагдаа.

СЕНТО-гой сэрэгэй комитедэй заседани

ВАШИНГТОН. (ТАСС). СЕНТО-гой сэрэгэй комитедэй хоёр үдэрэй заседани Вашингтондо мартын 28-да хүдэлмэреэ дүүргээ. Энэ бүлэглэлэй 5 гүрэн—США, Англи, Иран, Пакистан болон Турциин сэрэгэй харюусалгата хүтэлбэрилэгшэд «СЕНТО-гой районой бэеэ хамгаалалгые түсэблэлгын» асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ, мүн үнгэрэгшэ жэлдэ үнгэргэһэн сэрэгэй һуралсалнуудай дүнгые соголоо.

США-гай штабуудай начальнигуудай комитедэй түрүүлэгшэ генерал Уйлер заседаниин хүдэлмэриин дүнгүүд тушаа пресс-конференци хэхэдээ, түс заседани «ехэ амжалтатай байгаа» гэжэ хэлээ.

«Суэцһээ зүүлжээ» районһоо Англиин гаража ошоһон ушар СЕНТО-до горитой һаад хүргөөгүй гэжэ Уйлер мэдүүлээ.

ВАН МИНЭЙ ЭЛИШЭЛГЭ

ОТТАВА. (ТАСС). Хитадай Коммунис партиин элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, КПК-гай Центральна Комитедэй гэшүүн Ван Мин хитад арадта, бүхы дэлхэй дээрэхи коммунис болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ эсэргүү тон муухай ябуулгануудые хэжэ байгаа Мао Цзэ-дуниие, тэрэнэй бүлэгые гэмнэнэ. Хитадай Компартиин ветеран, олон жэлэй туршада ЦК-гай гэшүүн ябаһан, 1931—1935 онуудта КПК-гай Центральна хүтэлбэриин нэгэдэхи секретарь байһан Ван Минэй ехэ статьяе Канадын коммунистнуудай «Канадиен трибюн» гэжэ газетэ толилоо. Һүүлэй үедэ Ван Мин Хитадһаа гаража ошохо баатай болоһон байгаа.

Революцида харша Мао Цзэ-дунай дотоодын политикые элишэлхэдээ, иимэ хорото муухай ябуулгануудай түлөө харюусалгатай байһыень элирхэйлэн дурдана гэбэл: Мао Цзэ-дуна хадаа марксизм-ленинизмын һургаалые ажалшадай ухаан бодолһоо зайсуулан, марксис, ленинскэ суртал болоочуудта харша үзэлөөрөө һэлгэхэ һаналтай. КПК-е һандарган намнаад, тэрэниие марксизмда, ленинизмдэ харша балмад үзэлөөрөө һэлгэхэ һанаатай хэжэ байна. Арадай засагай хүүлита зурганануудые тараагаад, харюу үзэл бодолтой, сэрэгэй-алуурша бүлэгөөр һэлгэжэ байнхай.

Арадай-сүлөөрэлгын армиие партиба арадта эсэргүүгээр хэрэглэжэ байһандань Мао Цзэ-дуниие Ван Мин гэмнэнэ. Мао Цзэ-дунай политика Хитадай залуу үетэниие балмад, буруу замаар хүтэлжэ, хүдэлмэришэн анги ба таряашадта угаа ехэ хохидол ушаруулдаг байһыень автор харуулна.

Мао Цзэ-дунай, тэрэнэй бүлэгэйхидэй зүгһөө соёл культура һандарган һүнөөжэ, интеллигенциие хашажа хаажа, мүрдэжэ хэһээжэ байһан зэрлиг муухай баримтануудые Ван Мин статья соогоо дурдаба. Дэлхэйн бүхы соёлой дээжэ болоһон зохёолнууд Гомер, Леонардо да Винчи, Бетховенһоо эхилээд, Горький, Сикейрос, Шостакович гэгшэдэй зохёол бүтээлнүүд бүгэдээ Хитадта хоригдонхой.

Мао Цзэ-дун бага яһатаниие дорэмжолдог ехэ яһатанай шовиниие политика ябуулна, бага яһатанай революционно хүтэлбэрилэгшэд болон национальна кадрнуудые үгы хэжэ байна гэжэ Ван Мин бэшэнэ. Гэхэтэй хамта Мао Цзэ-дун Хитадай национальна буржуазиие, тэдэнэй ашагые али болохоор дэмжэдэг, үмэгдэдэг.

Мао Цзэ-дунай, тэрэнэй бүлэгэй контрреволюционно хорото муухай ябуулгануудһаа уламжалан, Хитадай Коммунис парти, зобохо тулихые үзэһэн хитад арад хэсүү хүшэр байдалда оронхой. Хитадай революциин түйлалтанууд сүм үгы хэгдэхэ түйлдаа хүргэгдэнхэй. Хитадтахи социалис байгуулалта бүрин һандарха аюулда ороо», — гэжэ Ван Мин бэшэнэ.

Мао Цзэ-дунай бүлэг Хитад орониие хархис муухай, экономическа паншаруудталгын, соёлой талаар доройтолгын, уласхалэнгэй замда оруулжа байна гээд автор тэмдэглэнэ.

Уласхоорондын асуудалнууд тушаа Ван Мин иигэжэ бэшэнэ: Мао Цзэ-дунай хорото хархис политикань Советскэ Союзтай, бусад социалис оронуудтай эб таһалха, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе задаргаха, национально-сүлөөрэлгын ба демократическа хүдэлөөндэ эб найрамдалай түлөө хүдэлөөндэ һаад тойбо татаха, дэлхэйн шэнэ дайе үүсхэхэ гэһэн бодомжотой байна.

Совет хилэ дээрэ Маогай бүлэгэйхидэй һаяхан эмхидхэһэн зэбсэгтэ дайтолгонь холын хараатай ябуулга байгаа гээд Ван Мин онсолон тэмдэглэнэ.

Энэнь коммунизмда, Совет гүрэндэ эсэргүү Мао Цзэ-дунай политикын нэгэ хуби болоно. Мао Цзэ-дунай 1942 ондо эхилһэн «хүтэлбэрилгэ түримшүүлхэ» гэһэн нэрэтэй ябуулгань Совет гүрэндэ эсэргүү нюуса шэглэлтэй байһан юм гээд статьягай автор һануулна. Тэрэнь ленинизмын, пролетариадтай һаналаа нэгэдэлгын хараа бодол баримталдаг партийна кадрнуудта эсэргүү ябуулга байгаа. Советскэ Союзда һураһан, совет тала баридаг бүлэгтэ хамаатай гэгдэһэн бүхы хүнүүдые хашаһан мүрдэһэн юм.

Ленинизмые «Хитадай революцида туһагүй... ородой марксизм» гэһэшэ гэжэ Мао Цзэ-дун бүри тиихэдэ соносхоһон байгаа.

Мао Цзэ-дунай бүлэгэйхид совет хилэ дээрэ харата аашa гаргахадаа, (бусад зорилгонуудайнгаа хажуугаар) коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөө зарлалгада һаад хэхые оролдоһон байна гэжэ Ван Мин ажаглаба. Гэхэтэй хамта Совет оронда, коммунизмда харша Мао Цзэ-дунай ябуулгын ямар хэтэрмэ муухай, хорото балмад аюултай шатада ороһыень энэ баримтанууд элеэр гэршэлнэ, — гэжэ автор бэшэнэ.

Ямаршье мүрдэлгэ хюдалга, ямаршье хардалга гүрдэлгэ, ямаршье худал хуурмаг үсэ Мао Цзэ-дуниие, тэрэнэй бүлэгые зайлашагүй хосоролгоһоо абаржа шадахагүй гэжэ Ван Мин статьягайнгаа түгэсхэлдэ тэмдэглэнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: СССР-эй правительствын мэдүүлгэ. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: областной партийна эдэбхитэдэй суглаанһаа абтаһан материал. Г. Субботиной репортаж.

Гурбадахи хуудаһанда: В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнууд. Хилын саанаһаа абтаһан телеграмманууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: уласхоорондын шэнжэлэл. Спортын һонин. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа «По следам героев» гэһэн киноочерк. 18.10 минутаһаа «Эхэ оронойнмай городуудаар» гэһэн гаршаг доро «Суздаль — город заповедный» и «Встреча с Одессой» гэһэн дамжуулга. 18.40 минутаһаа «Түрэлхи хэлэнэй хэшээл» гэһэн дамжуулга. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин» гэһэн дамжуулга. 19.20 минутаһаа «Долоон хоног» гэһэн уласхоорондын асуудалда зорюулагдаһан дамжуулга. 19.40 минутаһаа «Барилгын һонин» гэһэн киножурнал. 19.50 минутаһаа литературна дамжуулга. 20.30 минутаһаа «Порядок есть порядок» гэһэн киноочерк. 20.40 минутаһаа «Хүгжэмтэ Улаан-Үдэ» гэһэн дамжуулга. 21.40 минутаһаа ТАСС-ай лентээр абтаһан мэдээсэл. 21.45 минутаһаа «Обвиняемый не явился» гэһэн уран һайханай фильм.

НЮТАГ НЮТАГ[АЙ] ҺОНИ[Н]

УРАН ЗОХЁОЛШО[ТОЙ] УУЛЗАБА

Һаяхан Хоринн аймаг[...] нуудай ажалшад болон [...] гуулиин һурагшад Бур[...] мад уран зохёолшо Дари[...] хинтай уулзажа, тэрэн[...] һэн Советскэ Союзай Гер[...] Жанаев тухай поэмыень [...] хэлсэбэд. Энэ уулзалга [...] зохёолшо яажа поэмы[...] риал суглуулһан тухай[...] рэнгыгээр хөөрөөд, залу[...] элдэб олон асуудалда [...] байна.

Б. ЛАЙДА[...]

МАГТААЛТ[...] ЖОЛООШ[...]

— Һүү... Лигба Даш[...] оэжэ ерэбэл. Үнөөхи [...] эюулхээ түхеэрэе,—га[...] бажалай һү һаалин[...] һаалишад хүл хөөрсэг [...] уданшьегүй хуушар[...] түхэлэй ашаанай м[...] рэжэ ерэһээр, хашаа со[...] һан модон хобоонууд[...] байшаба...

Лигба Дашиев 18-[...] жолоошоноор ажаллаж[...] дүй дуршэлтэй болонх[...] һэе ямаршье бэрхэш[...] түнхаридагтүй, үзэ[...] даабариие саг болзоот[...] дэг тула нэгэнтэ бэш[...] грамотаар, ВДНХ-[...] шагнагдаһан юм.

Мүнөө Лигба Дашиев [...] нинэй түрэһөөр 100 [...] һайндэрые ажалай зох[...] таар угтахын түлөө бү[...] рөө оролдон ажаллажа [...]

Г. БАЗАРЖА[...]

Загарай

„СЭНХИР ГАЛХАНУУД"

Түнхэн. Аймагай түб[...] тосхондо «Сэнхир галха[...] һэн залуушуулай шэнэ ка[...] дээ.

Кафе нээлгэнэй баяр [...] үдэшэ дээрэ ВЛКСМ-эй [...] нэгэдэхи секретарь В. [...] шэнэ кафетэй болоһон[...] рамдуулан сугларагша[...] шалаад, сүлөөтэй саг[...] сэнгэлигээр үнгэргэх[...] гөө. Удаань 20-ёод онд[...] лой гэшүүн ябаһан Лү[...] рович Хальбаев тэрэ үе[...] молшуудай ажал хэрэг, [...] далай түлөө хэһэн тэм[...] һонирхолтойгоор хөөр[...]

Н. НАМСАР[...]

ҺУРГУУЛИ[...] МУЗЕЙ

Хизаар ороноо шэнж[...] һаяхан Гусиноозерс[...] № 2 һургуулида нээгд[...]

Түс музейн залнууд [...] дын аймагай байгаал[...] үргэнөөр харуулагдан[...] шэлэн Байгалай үнэ[...] гуудай политическа [...] гданай түб байһан [...] тосхоной бии болоһон [...] харуулагдана. Мүн ай[...] мышленностиин, хүдө[...] соёлой болон арадай [...] хүгжэлтын түүхые хар[...] шнохохо байха.

Гадна декабристнуу[...] Михаил Бестужевуута [...] дадын стендүүд һонир[...]

Дурсагдагша музей [...] залуудтай.

Г. САБ[...]

УФА ШАДА[...] МҮРЫСӨӨ[...]

Башкирай АССР-эй 5[...] ойдо зорюулжа, зүг ша[...] мүрысөөнүүд Уфа ша[...] гагдаба. Эндэ манай [...] хэн хизаар нютагууд[...] 31 команда сугларжа, [...] рэй пэрэмжэтэ кубог[...] түлөө мүрысэһэн байна.

Л. Красногорова, [...] Л. Лужникова болон [...] гэгшэдһээ бүридэһэн [...] публикын эхэнэрнүүд[...] дурсагдагша мүрысөө[...] лэжэ шалаа. Тиихэдэ [...] М. Колосов, В. Ситни[...] пин гэгшэд эрэшүүлэй [...] най республикые түл[...] балахи һуурида гараа.

О. МЕР[...]

Редактор Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телефону[д]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — [...] приёмная — 54-93. зам. редактора — 68-08. зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52. зам. ответ. секретаря — 63-86. пропаганды и агитации — 56-23. промышленности, строительства — 61-35, советского строительства и быта — [...] культуры и школ — 60-21. писем и рабселькоров — 67-[...] информации — 34-05. общественная приёмная — 56-62, [...] бюро — 57-63. фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при [Сове]те Министров БурАССР.

Н-02446. Зак. № 35[...]